

The Educational Analysis of Monotheistic Self-Knowledge in Children, Adolescents, and Youth in the National Curriculum: Presenting an Anthropological Conceptual Model

Salmaz Faramarzi Grossi^{1*}

1. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran

ABSTRACT

Received: 15 Dec 2024

Accepted: 26 Jan 2025

Available Online: 04 May 2025

Keywords

Education, monotheistic self-knowledge, child, adolescent, youth, National Curriculum, conceptual model, anthropology, Qur'an.

The present study aims to examine the relationship between the foundations and principles of the National Curriculum of the Islamic Republic of Iran and the concept of monotheistic self-knowledge among students. This examination seeks to propose an optimal curriculum that facilitates scientific, rational, faith-based, practical, and ethical connections between students and themselves, ultimately leading to self-knowledge, the recognition of God, self-purification, a virtuous life, and divine closeness. Accordingly, through the method of documentary content analysis, the study first defines the concept of monotheistic self-knowledge and the National Curriculum. It then analyzes the extent to which the principles and foundations of the National Curriculum overlap with the concept of self-knowledge based on the Qur'an and hadiths. Furthermore, recommendations are provided for an optimal curriculum from the perspective of monotheistic self-knowledge for students. Given that the National Curriculum document states that "the National Curriculum, as one of the main subsystems of the Fundamental Transformation Document and as a comprehensive learning roadmap, paves the way for a holistic, extensive, and profound transformation in educational concepts and content," it is therefore essential to create opportunities for moral flourishing. This can be achieved by guiding students through stages of action imbued with heartfelt faith, inspired by profound reflection on the self and immersion in the knowledge of their Creator. It is crucial to foster the acquisition and mastery of authentic criteria of monotheistic self-knowledge within the hearts of children, adolescents, and youth so that these principles manifest in their real lives.

How to cite:

Faramarzi Grossi, S. (2025). Identifying the Components of the Professional Development Model for University Department Heads Based on Individual Coaching Approaches. *Study and Innovation in Education and Development*, 5(1), 1-34.

* Corresponding Author:

Dr. Salmaz Faramarzi Grossi

E-mail: Garusi88@pnu.ac.ir

© 2025 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

The National Curriculum serves as a foundational pillar in the educational system, playing a crucial role in shaping the overarching goals of education. It provides a framework for structuring educational content and teaching methodologies while fostering the development of students' cognitive, emotional, and moral dimensions. The philosophical and anthropological underpinnings of the curriculum significantly influence its ability to address the individual, social, cultural, and spiritual needs of learners (1).

In the Islamic Republic of Iran, the National Curriculum not only aims to enhance students' academic and technical competencies but also prioritizes their moral and spiritual development. The ultimate objective is to guide students toward achieving a meaningful and virtuous life aligned with the Islamic worldview, ultimately contributing to the realization of a just society (2, 3). Since its inception, the Iranian National Curriculum has been deeply rooted in Islamic anthropological principles, which delineate human beings as rational, volitional, and inherently inclined toward spiritual growth. This perspective posits that individuals possess divine potential and moral responsibility, necessitating an educational system that nurtures their capacity for self-awareness and ethical conduct (4).

A historical examination of the National Curriculum's development reveals that its formulation has been guided by transformative educational policies aimed at holistic human development. The initial groundwork for this curriculum was laid in 2006, with its framework officially introduced to the Supreme Council of Education in 2007. In 2010, the comprehensive plan for the fundamental transformation of education was formally ratified, reflecting an effort to integrate scientific advancements with the nation's ethical and religious values (6).

International comparative studies indicate that educational systems in countries such as China, Japan, South Korea, the United Kingdom, and Australia have emphasized a balance between academic excellence and cultural identity (7). In Iran, the National Curriculum has similarly been structured to reinforce students' sense of identity and self-knowledge through an Islamic lens, ensuring that education fosters both intellectual growth and moral integrity (1). This study examines the alignment between the principles of the National Curriculum and the concept of monotheistic self-knowledge among students, proposing an educational model that strengthens students' awareness of themselves, their Creator, and their ethical responsibilities.

METHODS AND MATERIALS

This study was conducted in two phases. First, a theoretical analysis was performed to extract key components of monotheistic self-knowledge based on the teachings of the Qur'an. This analysis helped identify fundamental concepts relevant to self-awareness and spiritual education. Subsequently, a content analysis of the Iranian National Curriculum (ratified on 28/06/1391) was conducted to assess the degree to which its principles align with monotheistic self-knowledge. The research methodology employed was documentary content analysis, which is particularly effective for examining explicit themes and messages in educational texts.

The research population included the Iranian National Curriculum document and the Qur'an, while the sample consisted of textual content related to monotheistic self-knowledge within these sources. The study aimed to evaluate how well the National Curriculum incorporates Islamic anthropological principles concerning self-awareness and ethical development. The findings were analyzed in relation to Qur'anic teachings to determine the extent of congruence between the curriculum's structure and the ideals of self-knowledge as articulated in Islamic thought.

FINDINGS

The analysis revealed a strong correlation between the principles of the National Curriculum and the core tenets of monotheistic self-knowledge. One of the primary objectives of the curriculum is to instill a sense of divine awareness and ethical responsibility in students, guiding them toward personal and spiritual growth. This goal is explicitly stated in the National Curriculum, which emphasizes the need for students to develop self-awareness as a pathway to understanding their relationship with God.

The Qur'anic principle that self-knowledge leads to divine recognition was evident in various aspects of the curriculum. For instance, the curriculum aligns with the Qur'anic injunction in Surah Fussilat (41:53), which states that signs of divine truth exist both in the external world and within human beings themselves. This perspective underscores the importance of introspection and self-awareness as precursors to spiritual enlightenment. Similarly, Surah Adh-Dharyat (51:21) emphasizes the presence of divine signs within the human self, reinforcing the notion that understanding one's inner reality is fundamental to recognizing God.

Additionally, the study found that the curriculum supports the development of moral consciousness by encouraging students to reflect on their actions and ethical responsibilities. The Qur'an highlights the significance of self-examination in Surah Al-

Ma'idah (5:105), where believers are urged to safeguard their inner selves, indicating that personal accountability is central to spiritual development. The curriculum's emphasis on personal reflection and moral decision-making aligns with this Qur'anic directive, further validating the role of monotheistic self-knowledge in educational planning.

Furthermore, the curriculum's approach to national identity and social responsibility was found to be in harmony with Islamic teachings on collective well-being and moral leadership. Surah At-Tariq (86:5) urges individuals to contemplate their origins, reinforcing the idea that self-awareness is integral to understanding one's role in society. The study determined that the National Curriculum effectively incorporates this principle by fostering a sense of purpose and ethical engagement among students.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings indicate that the Iranian National Curriculum effectively integrates monotheistic self-knowledge as a fundamental component of students' moral and intellectual development. The curriculum's structure is designed to guide students toward self-awareness, ethical maturity, and a deeper connection with their Creator. By embedding Islamic anthropological principles into its framework, the curriculum ensures that students are not only equipped with academic knowledge but also possess the moral compass necessary for leading a righteous life.

A key implication of this study is the need for continuous refinement of the curriculum to further enhance its alignment with Islamic teachings on self-awareness and divine recognition. While the curriculum already emphasizes moral and spiritual growth, additional emphasis on practical applications of monotheistic self-knowledge in daily life could strengthen its impact. Educators should be trained to incorporate these principles into their teaching methodologies, ensuring that students internalize the values of self-reflection and ethical decision-making.

The study also underscores the broader significance of self-knowledge in educational philosophy. In an era where globalization and technological advancements pose challenges to cultural and spiritual identity, fostering a curriculum that prioritizes self-awareness can serve as a counterbalance to external influences. By cultivating a deep sense of personal and spiritual identity, students can navigate the complexities of modern life while remaining grounded in their ethical and religious values.

In conclusion, the Iranian National Curriculum demonstrates a strong commitment to integrating monotheistic self-knowledge as a cornerstone of education. This approach not only aligns with Islamic theological principles but also provides students with a holistic

framework for intellectual and moral development. Future research should explore the practical implementation of these principles in classroom settings, assessing their effectiveness in fostering self-awareness and ethical behavior among students. The continued evolution of the curriculum in response to emerging educational needs will be essential in maintaining its relevance and efficacy in shaping future generations.

تحلیل تربیتی خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان در برنامه درسی ملی: ارائه مدل مفهومی انسان شناختی

سلماز فرامرزی گروسی^{*۱}

۱. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۶

تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۲/۱۴

کلیدواژه‌ها

تربیت، خودشناسی توحیدی،

کودک، نوجوان و جوان،

برنامه درسی ملی، مدل

مفهومی، انسان شناختی،

قرآن کریم.

هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی رابطه مبانی و اصول برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران با مفهوم خودشناسی توحیدی دانش آموزان به منظور پیشنهاد برنامه درسی مطلوب در راستای زمینه سازی برای ارتباط علمی، عقلانی، ایمانی، عملی و اخلاقی دانش آموزان با خود و تحقق خودشناسی، خداشناسی، خودسازی، حیات طیبه و قرب الهیست. بر این اساس، ابتدا با استفاده از روش تحلیل محتوای اسنادی، ضمن تعیین مفهوم خودشناسی توحیدی و برنامه درسی ملی، میزان رابطه و همپوشی اصول و مبانی برنامه درسی ملی با مفهوم خودشناسی مبتنی بر قرآن کریم و احادیث تشریح شده و نظراتی برای برنامه درسی مطلوب از بُعد خودشناسی توحیدی دانش آموزان، ارائه شده است. با توجه به اینکه در سند برنامه درسی ملی ذکر شده: «برنامه درسی ملی به عنوان یکی از زیرنظام‌های اصلی سند تحول بنیادین و به منزله نقشه جامع یادگیری، زمینه ایجاد تحول همه جانبه، گسترده و عمیق در مفاهیم و محتوای آموزشی را فراهم می‌آورد»، بنابراین بهتر است نتایجاً فرصتی را برای شکوفایی اخلاقی با طی کردن پله‌های عمل با رنگ و بوی ایمان قلبی که الهام گرفته است از اندیشه ورزی عالمانه نسبت به خود و غرق شدن در خالق خود، پیش روی کودکان، نوجوانان و جوانان پاک و بی‌ریای مان بگسترانیم و فراگیری و مهارت آموزی معیارهای اصیل خودشناسی توحیدی را در نهاد آن‌ها بارور کنیم تا در زندگی واقعی آن‌ها به ظهور و بروز برسد.

شیوه ارجاع دهی:

فرامرزی گروسی، سلماز. (۱۴۰۴). تحلیل تربیتی خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان در برنامه درسی ملی: ارائه مدل مفهومی انسان شناختی. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۵(۱)، ۱-۳۴.

نویسنده مسئول:

دکتر سلماز فرامرزی گروسی

پست الکترونیکی: Garusi88@pnu.ac.ir

© ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

برنامه درسی ملی به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام آموزشی، نقشی تعیین کننده در تحقق اهداف کلان تعلیم و تربیت در یک کشور ایفا می کند. این برنامه، علاوه بر تنظیم محتوای آموزشی و شیوه های تدریس، چارچوبی برای پرورش ابعاد مختلف شخصیت دانش آموزان فراهم می آورد. از این رو، در تدوین این سند، توجه به مبانی انسان شناختی، فلسفی، معرفتی و ارزشی ضروری است تا برنامه درسی بتواند پاسخگوی نیازهای فردی، اجتماعی، فرهنگی و معنوی فراگیران باشد (1). در جمهوری اسلامی ایران، برنامه درسی ملی نه تنها به ابعاد علمی و مهارتی دانش آموزان توجه دارد، بلکه یکی از اهداف کلیدی آن، هدایت تربیتی بر اساس مفاهیم بنیادین دینی و الهی است، به گونه ای که دستیابی به حیات طیبه و جامعه عدل مهدوی (عج) را تسهیل کند (2، 3).

برنامه درسی ملی در ایران، از ابتدای تدوین، مبتنی بر مبانی انسان شناختی اسلامی طراحی شده است. این مبانی که در سند برنامه درسی ملی به تفصیل مورد توجه قرار گرفته اند، به ویژگی های انسان از منظر توحیدی پرداخته و ابعاد مختلف وجودی او را توصیف می کنند. مطابق این مبانی، انسان موجودی است که از جسم و روح ترکیب یافته، دارای اختیار، فطرت الهی و توانایی رشد و تعالی است. همچنین، انسان به واسطه جایگاه الهی خود، مسئولیت های فردی و اجتماعی داشته و در مسیر زندگی، برای رسیدن به کمال، نیازمند هدایت الهی است (4). این دیدگاه از انسان شناسی، به عنوان بنیان اصلی نظام تعلیم و تربیت اسلامی، در تمامی بخش های برنامه درسی ملی انعکاس یافته و چارچوبی برای تعیین اهداف، محتوا و شیوه های آموزشی فراهم آورده است (5).

با بررسی اسناد بالادستی آموزش و پرورش در ایران، مشخص می شود که برنامه درسی ملی یکی از مهم ترین ابزارهای تحول بنیادین در نظام آموزشی کشور بوده است. مقدمات اجرای این طرح از سال ۱۳۸۵ آغاز شد و در سال ۱۳۸۶، چارچوب اولیه آن به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه شد. در نهایت، در سال ۱۳۸۹، طرح جامع تحول بنیادین برنامه های درسی و تربیتی تدوین و تصویب شد (6). این برنامه تلاش دارد تا در کنار توجه به پیشرفت های علمی و فناوری، مبانی ارزشی و فرهنگی جامعه را نیز مدنظر قرار داده و مسیری متعادل برای رشد همه جانبه دانش آموزان ایجاد کند. بر همین اساس، مطالعات تطبیقی نشان داده است که بسیاری از کشورهای پیشرو در آموزش، مانند چین، ژاپن، کره جنوبی، انگلستان، یونان، سوئد، استرالیا، و آفریقای جنوبی، در برنامه ریزی درسی خود به تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی توجه ویژه ای دارند (7).

یکی از نکات کلیدی در بررسی برنامه درسی ملی، نقش آن در شکل دهی هویت فردی و اجتماعی دانش آموزان است. هویت انسانی، حاصل تعامل میان فرد و محیط پیرامون اوست و به نوع ارتباط انسان با خود، خدا، خلق و خلقت بستگی دارد. پژوهش های مختلف نشان داده اند که هویت قومی و ملی در برنامه درسی ملی ایران جایگاه ویژه ای دارد و از دیدگاه معلمان و متخصصان، این برنامه می تواند موجب تقویت هویت ملی، خودشناسی و خودکارآمدی دانش آموزان شود (1). در این راستا، اهمیت خودشناسی توحیدی

در برنامه درسی مورد تأکید قرار گرفته است، به گونه‌ای که دانش‌آموزان از طریق شناخت خود، می‌توانند به شناخت خداوند و درک بهتر جایگاه خود در جهان هستی نائل شوند (8).

بر اساس مبانی نظری سند برنامه درسی ملی، مفهوم خودشناسی توحیدی دارای ابعاد گسترده‌ای است که شامل شناخت حقیقت وجودی انسان، درک مراتب نفس، فهم ارتباط انسان با خدا و آگاهی از جایگاه معنوی خود در نظام خلقت می‌شود. مطابق با این مبانی، انسان علاوه بر جنبه‌های مادی، دارای بعد معنوی و الهی است که باید در فرآیند تعلیم و تربیت مورد توجه قرار گیرد. همچنین، مطالعاتی که بر روی محتوای درسی انجام شده، نشان داده‌اند که در برخی از کتاب‌های درسی، مانند کتاب روان‌شناسی پایه یازدهم، به عناصر اصلی برنامه درسی ملی شامل تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق پرداخته شده است، اما برای تقویت این مؤلفه‌ها، نیاز به تغییرات محتوایی و افزایش توجه به بعد اخلاقی وجود دارد (9).

در راستای تحقق اهداف برنامه درسی ملی، برخی مطالعات نیز نشان داده‌اند که ارزش‌های اخلاقی اسلامی، در قالب دو بعد فردی و اجتماعی در محتوای آموزشی مدارس ابتدایی گنجانده شده‌اند (5). همچنین، مفهوم رستگاری در سند ملی برنامه درسی مورد توجه قرار گرفته و بر اساس تحلیل آیات قرآن کریم، برای دستیابی به رستگاری حقیقی، انسان باید از توهّمات و پندارهای باطل‌رهایی یابد و به خودشناسی عمیق برسد (10). این دیدگاه، اهمیت آموزش خودشناسی توحیدی را در برنامه درسی ملی دوچندان می‌کند، زیرا از طریق خودشناسی، انسان می‌تواند مسیر صحیح زندگی را بیابد و به سوی کمال معنوی حرکت کند.

از دیگر مؤلفه‌های مهم در برنامه درسی ملی، تأکید بر تفکر انتقادی و نقش آن در ارتقای آگاهی و شناخت دانش‌آموزان است. بررسی‌ها نشان داده‌اند که سند برنامه درسی ملی به مهارت‌های تفکر انتقادی، از جمله تحلیل، تفسیر، ارزشیابی، استنباط و توضیح توجه ویژه‌ای دارد و یکی از اهداف اساسی این برنامه، پرورش انسان‌های متفکر، اخلاق‌مدار و آگاه است (11). در این راستا، برنامه درسی ملی نه تنها به ابعاد شناختی، بلکه به پرورش بعد معنوی و الهی دانش‌آموزان نیز توجه دارد، به گونه‌ای که دستیابی به حیات طیبه و قرب الهی به عنوان یکی از غایات نهایی تربیت در این سند مطرح شده است.

با توجه به این موارد، پژوهش حاضر به بررسی رابطه میان اصول و مبانی برنامه درسی ملی و مفهوم خودشناسی توحیدی دانش‌آموزان می‌پردازد. هدف اصلی این مطالعه، ارائه یک الگوی مفهومی برای تلفیق مؤثر خودشناسی توحیدی در نظام آموزشی کشور است تا دانش‌آموزان بتوانند درک عمیق‌تری از جایگاه خود در جهان هستی به دست آورده و از طریق ارتباط علمی، عقلانی، ایمانی، عملی و اخلاقی با خود، مسیر دستیابی به خودسازی، خداشناسی و حیات طیبه را طی کنند. در این راستا، پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که برای موفقیت در این زمینه، لازم است برنامه‌های درسی به گونه‌ای طراحی شوند که علاوه بر تأمین نیازهای علمی و مهارتی دانش‌آموزان، زمینه لازم برای رشد معرفتی و اخلاقی آنان را نیز فراهم آورند (12). بنابراین، در پژوهش حاضر، تلاش خواهد شد تا با استفاده از روش تحلیل محتوای اسنادی، میزان همپوشانی اصول برنامه درسی ملی با مفهوم خودشناسی توحیدی بررسی شده و چارچوبی برای اجرای بهینه این مفهوم در نظام آموزشی ارائه شود.

روش پژوهش

این پژوهش در دو مرحله انجام شد. ابتدا برای استخراج موارد مشترک و مهم مولفه‌های خودشناسی توحیدی، مبانی نظری این مفهوم در چهارچوب قرآن کریم مورد مطالعه قرار گرفت تا مفاهیم کلیدی و مولفه‌های آن‌ها استخراج گردد. سپس محتوای سند برنامه درسی ملی ایران (۱۳۹۱/۰۶/۲۸) براساس آن مولفه‌ها، تحلیل گردید تا مشخص شود بخش‌های مختلف سند تا چه اندازه با توجه به مولفه‌های خودشناسی توحیدی بر پایه انسان شناختی قرآن کریم تدوین شده‌اند. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش، «تحلیل محتواست» سرمد معتقد است برای بررسی محتوای آشکار پیام‌های موجود در یک متن می‌توان از روش تحلیل محتوا استفاده نمود؛ جامعه این پژوهش شامل برنامه درسی ملی (۱۳۹۱/۰۶/۲۸) و قرآن کریم، و نمونه مورد تحلیل، مفهوم خودشناسی توحیدی بر مبنای انسان شناختی اسلامی در متن سند برنامه درسی ملی و محتوای قرآن کریم، می‌باشد.

یافته‌ها

«به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی: دین محوری (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۹) هماهنگی وجود دارد»:

قرآن مجید در سوره فصلت، آیه ۵۳ با صراحت می‌فرماید: سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْاَفَاقِ وَ فِي اَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ... ما آیات آفاقی و انفسی (عجایب آفرینش خداوند در جهان بزرگ و در درون وجود انسان) را به آن‌ها نشان می‌دهیم تا آشکار گردد که او حق است. یکی از اهداف واسطه‌ای در تحقق هدف نهایی قرب الی الله که از نظر اسلام از گرایش‌ها و عواطف مهم در انسان به شمار می‌آید، پرورش حس خداجویی است. بنابراین تمامی قسمتهای برنامه‌های درسی و تربیتی بهتر است بر اساس مبانی توحیدی و اعتقاد به خداوند واحد تدوین گردد تا بتوان گرایش به خدا را در دانش آموزان مبتنی بر شناخت خود، تربیت و شکوفا کرد.

«به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی: تقویت هویت ملی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۹) هماهنگی وجود دارد»؛ قرآن مجید در سوره ذاریات، آیه ۲۱ می‌فرماید: وَ فِي اَنْفُسِكُمْ اَفْشَالًا تَبْصِرُونَ... در درون وجود شما آیات خداست، آیا نمی‌بینید؟ یکی از اهداف واسطه‌ای از نظر دین اسلام، پرورش گرایش به زندگی اجتماعی، گرایش به دفاع و تملک در انسان است. این گرایش‌ها از جمله عواطف و احساسات مربوط به انسان و از جمله ویژگی‌های مربوط به ابعاد جسمی و روانی است. انسان در ارتباط با خود، "زندگی کردن با دیگران، دفاع از خویش و صیانت از حیات شخصی و اجتماعی و دفاع از جایی که در آن زندگی میکند را در برابر متجاوزان، ظالمان و فاسدان"، دوست دارد، تاکید دین اسلام و قرآن نیز در زمینه گرایش به دفاع، بر مقابله انسان با کفار و مشرکان مورد نظر است. در زمینه زندگی اجتماعی از آنجایی که انسان با نیازهای گوناگون

آفریده شده است، دین مبین اسلام تاکید دارد، گرایش به زندگی اجتماعی به صورت همکاری و تعاون با دیگران برای رفع نیازهای شخصی و جمعی و همچنین به دور از خودمحوری باشد. با توجه به اینکه انسان موجودی است که به خود علاقه دارد و تلاش میکند خوشتن را از خطرهای مصون نگه دارد، یکی از ابزارهای این توانایی برای حفظ خود، "ثروت و مالکیت" است. از نظر دین اسلام این گرایش باید در حد معقول بوده و انسان را در مسیر قرب الهی قرار دهد. در دین اسلام و قرآن، انفاق، حد معقول گرایش به تملک و ابزاریست که انسان با به کارگیری آن می‌تواند نفس خود را تهذیب کند، به فقر کمک کند و در مسیر تکامل و قرب الهی، قرار گیرد. انفاق نباید همراه با منت گزاردن و فخرفروشی باشد و لازم است انسان در استفاده از اموالش گناه نکند و به کسانی که حق آن‌ها در دست اوست، ستم روا ندارد. به نظر محقق، در زمینه ارتباط انسان با خود از جهت گرایش به زندگی اجتماعی و گرایش به دفاع و گرایش به تملک، بهتر است در عرصه تعلیم و تربیت نیز این اصول مبتنی بر احکام و دستورات مورد نظر دین مبین اسلام، مورد توجه و اجرا قرار گیرد. لازم است زمینه‌ای مهیا شود تا دانش آموزان خود را بهتر بشناسند و با ویژگی‌های جسمی و روانی خود از جمله عواطف و احساسات مرتبط با زندگی اجتماعی، دفاع و تملک آشنا شوند و زمینه پرورش این ویژگی‌ها بر اساس حدود شرعی فراهم گردد. از آنجایی که مقدمه خدشناسی، خودشناسی است و خدشناسی مبنایی برای خودسازی است، بنابراین پرورش گرایش به زندگی اجتماعی، دفاع و تملک در کودکان، نوجوانان و جوانان باید در جهت شناخت هرچه بیشتر و بهتر خود، کسب معرفت نسبت به خداوند انسان و جهان و رسیدن به خودسازی و اطاعت از حدود الهی باشد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی اعتبار نقش یادگیرنده، رویکرد و جهت گیری کلی دانش آموز هماهنگی وجود دارد: «قرآن مجید در سوره مائده، آیه ۱۰۵ می‌فرماید: یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ. ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بر شما باد (حفظ) خودتان. چون شما هدایت یافتید، آن که گمراه شد زبانی به شما نمی‌رساند. بازگشت همه‌ی شما به سوی خداست، و او شما را به آنچه می‌کردید، آگاه می‌سازد. اصل دانش آموز با موضوع خودشناسی در زمینه اینکه، خداوند انسان را با ویژگی‌های جسمی و روحی متفاوتی آفریده است و قوای روحی عقل و اراده را در وجود او به ودیعه نهاده است، مرتبط می‌باشد. انسان موجودی است با استعدادها و ظرفیت‌های گوناگون از جمله برخورداری از روحیه پرسشگری، خلاقیت، عاطفه و احساس گرایش به حقیقت جویی. بدین ترتیب این توانایی‌ها در انسان موجب می‌شوند در مواجهه با جهان هستی و پدیده‌های آن کنجکاو شده و در صدد کشف حقیقت و تحصیل علم برآید. حقیقت جویی بر توانایی پرسشگری، پژوهشگری، خلاقیت و کارآفرینی در انسان مبتنی است و این توانایی‌ها نیز بر اساس بهره گیری از قوه عقل، اراده و انتخابگری در انسان، پرورش می‌یابد. در زمینه ارتباط انسان با خود در عرصه تعلیم و تربیت و فرست‌های یاددهی - یادگیری لازم است به این نکته توجه شود که از نظر دین مبین اسلام، انسان موجودیست با توانایی‌ها و استعدادهای گوناگون و دارای قوه عقل و اراده در یادگیری و خودفعالی در زمینه تعلیم و تربیت خویش. یکی از ابعاد شناختی وجود انسان، خودشناسی است. زمانی که فرد، معرفت در زمینه خویش و استعدادهای و نیازهای وجودی‌اش را بدست می‌آورد، اینکه اسرار

خلقتش چه بوده است؟ از کجا آمده و سرانجام به کجا خواهد رفت؟ جایگاهش در این دنیا کجاست و مقصود از آفرینش، چه بوده است؟ در نهایت به وجود باری تعالی، خالق همه زیبایی، نظم، ظرافت و دقت در کالبد وجودی‌اش و صانع استعدادها، ظرفیت‌ها، توانایی‌ها و نیازهایش، پی می‌برد و بدین شناخت متعالی می‌رسد که، خداوند انسان را بر فطرت خویش سرشته است، چرا که خالق شگفتی‌ها و عجایب خلقت، آفریدگاری زیبا، منظم و منزه است که سزاوار ستایش است. بنابراین زمانی که انسان، خدا را سزاوار تمجید و سپاس بداند، این نشان از وجود فطرتی توحیدی و خدایی در نهاد اوست. فطرتی که باور دارد، خداوند یکتاست و بر وحدانیت ذات پاکش ایمان می‌آورد، فطرتی که به او القاء می‌کند، مادام که خداوند او را با این همه کمالات وجودی، آفریده است، نزد خالقش، عزیز، گرامی و برتر آفریدگان است. بنابراین بهتر است در برنامه‌های درسی و تربیتی با نظر به اینکه همه دانش آموزان در مقام خلقت، بر فطرت توحیدی آفریده شده اند و همه، امانت الهی و دارای کرامت ذاتی هستند، زمینه مناسب برای به فعلیت رساندن فطرت الهی، رسیدن به رشد و کمال جسمی و روحی و تحقق حیات طیبه در دانش آموزان، فراهم شود. باور قلبی به خدای واحد، تنها در صورتی حقیقی و یقینی خواهد بود که در عرصه عمل سازگار با اخلاق الهی در ابعاد فردی و اجتماعی و جنبه‌های جسمی و روحی فرد، ظهور کند و انسان را به کمال برساند. - با نظر به اینکه انسان با نیازها، استعدادها و قابیتهای گوناگون آفریده شده است، یکی از این توانایی‌ها، نیروی عقل و تفکر و آزادی و اراده در انسان است. انسان با بهره گیری از نیروی عقل میتواند شناخت و دانش صحیح نسبت به امور پیدا کند و با علم نسبت به خود و پدیده‌های هستی، میتواند دست به انتخاب‌های مناسب و عقلانی بزند. انسان با بهره گیری از نیروی اندیشه، ذخایر علمی و اراده آزاد و مسئولانه، خودفعال و خودتصمیم گیرنده خواهد بود. بنابراین لازم است، زمینه مناسب برای رشد قوای عقلانی، توسعه دانش و پرورش قدرت اراده و انتخاب صحیح در دانش آموزان، مهیا شود تا در نهایت به شکوفایی توانایی‌ها و رسیدن به خودباوری و خودرهبری، منجر شود. لازم است زمینه‌ای مهیا شود تا قوه تعقل و انتخاب گری در دانش آموز، تقویت شود و بتواند از این استعدادها و ظرفیت‌هایش در جهت رشد و تکامل همه جانبه جسمی و روحی و رسیدن به قرب الهی که هدف نهایی تربیت است، بهره گیری نماید.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی اعتبار نقش مرجعیت معلم (مربی) رویکرد و جهت گیری کلی معلم (مربی) (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۲ و ۱۱، ۹) هماهنگی وجود دارد: «قرآن مجید در سوره طارق، آیه ۵ می‌فرماید: فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ. انسان باید بنگرد که از چه آفریده شده است. آنچه به طور خاص و گسترده من باب خودشناسی توحیدی انسان بهتر است در قالب اصل مذکور بدان پرداخته شود این است که، از جمله ابعاد مختص انسان در زمینه تزکیه، پرورش حس خداجویی، فضیلت جویی و کمال جویی، توجه به اصل خودشناسی و خودسازی است، در پرورش مطلوب این گرایش‌ها و تحقق هدف خودشناسی و خودسازی بویژه در عرصه تعلیم و تربیت، بهتر است به این نکته توجه شود که دانش آموز موجودی آزاد، مختار و دارای نیروی تفکر است که با برخورداری از این استعدادهای ذاتی، میتواند در عرصه تعلیم و تربیت خویش، فعال و تلاشگر باشد. بنابراین لازم است زمینه مناسب برای پرورش و شکوفایی این توانایی‌ها در دانش آموز هرچه بهتر و بیشتر مهیا شود و

هم در ارتباط با دانش آموز و هم در ارتباط با معلم، توجه به حسّ خداجویی، فضیلت خواهی و کمال جویی، مورد اهمیت قرار گیرد و شرایط مطلوب برای خودشناسی و خودسازی در معلم و دانش آموز فراهم شود. اگر انسان به شناخت هر چه بیشتر و بهتر خود و توانایی‌های جسمی و روحی‌اش در ابعاد عقلی، ارادی، عاطفی و علمی، موفق شود، توانایی شناخت خالق استعدادها و ظرفیت‌ها را بدست می‌آورد و در جهت خودسازی و اطاعت از اوامر الهی، کسب ارزشهای اخلاقی و فضیلت‌های روحی و روانی و رسیدن به رشد و تکامل و قرب الهی، گام بر می‌دارد. خودشناسی، از جمله اهداف شناختی در ابعاد مختصّ انسان، است. خودشناسی با هدف خداشناسی و خودسازی در انسان مورد نظر است. از آنجایی که یکی از گرایش‌های انسان، فضیلت جویی است، بنابراین در برنامه‌های درسی و تربیتی بهتر است به این نکته توجه شود که معلم زمینه ساز تحقق هدف خودشناسی، خداشناسی و خودسازی و نیز فضیلت جویی در دانش آموزان است. این هدف نیز باید با شناخت توانایی‌ها و استعدادهای دانش آموزان، متناسب گردد تا قابل دستیابی باشد. آن هنگام که انسان خود را شناخت، به شناخت خدای خود نائل می‌شود و زمانی که انسان خدا را شناخت باید گام در مسیر خودسازی و رعایت احکام و دستورات خدا و رسولان الهی بردارد. معلم، نیز ضمن رعایت دستورات شرع و پیروی از رهنمودهای رسولان خدا، نمونه و الگوی اخلاقی و الهی برای دانش آموزان باشد. معلم بهتر است متناسب با توانایی‌ها و قاییت‌های دانش آموزان، زمینه مناسب برای رشد و تکامل عقلی، علمی و اخلاقی آن‌ها را مبتنی بر اصول دینی و ایمانی، فراهم کند. در جریان تعلیم و تربیت، لازم است معلم، نقش راهنما را داشته باشد و هر لحظه از انحراف مسیر صحیح آموزشی و تربیتی، جلوگیری کند. معلم باید فرایند تعلیم و تربیت را مطابق با اهداف، مبانی، اصول و روشهای مورد نظر دین مبین اسلام، هماهنگ و هدایت کند.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی اعتبار نقش

پایه‌ای خانواده (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۹) هماهنگی وجود دارد:»

قرآن مجید در سوره مریم، آیه ۶۷ می‌فرماید: وَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا. آیا انسان به یاد نمی‌آورد که ما او را آفریدیم و حال آنکه چیزی نبوده است. آنچه به طور خاص و گسترده من باب خودشناسی توحیدی انسان بهتر است در قالب اصل مذکور بدان پرداخته شود این است که، انسانی که به خدا ایمان می‌آورد، در مرحله ایمان عملی، لازم است مطابق با دستورات الهی و سنت فرستاده خدا به عنوان راهنمای انسان‌ها در زمین، عمل نماید. از جمله احکام الهی و سنت رسول اکرم (ص)، ازدواج، حفظ کانون مقدس خانواده و صلّه ارحام است. لازم است انسان برای تحکیم بنیان خانواده، مطابق با معارف و آداب و رسوم اسلامی در ارتباط با خود در زمینه ازدواج و تشکیل خانواده و در نقش پدر، مادر، فرزند و همسر، رفتار دینی و قرآنی داشته باشد. از جمله ابعاد مشترک انسان و حیوان، شهوت و میل جنسی است، اگر ایمان انسان به خدا عمیق تر باشد می‌تواند اراده خود را قوی تر کند، مصمم تر باشد و در برابر شهوات و هوای نفس، صبر پیشه کند، خود را کنترل کند و نفسش را تهذیب نماید. یکی از روشهای اسلام برای هدایت معقول و متعادل میل جنسی و دوری از آلودگی و گناه، ازدواج است. ازدواج از جمله احکام الهی و سنت مقدس رسول اکرم

(ص) است. در عرصه تعلیم و تربیت نیز لازم است مهارت‌های تشکیل و تحکیم بنیان خانواده مطابق با دستورات دین مبین اسلام در دانش آموزان، پرورش یابد.

قرآن مجید در سوره فاطر، آیه ۱۵ می‌فرماید: *يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ*. ای مردم! شما به خدا نیازمندید و خدا است که بی نیاز ستوده است. از جمله ابعاد مختص انسان از نظر « به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی جامعیت، توجه به تفاوت‌ها، یکپارچگی و فراگیری (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۰ و ۱۱) هماهنگی وجود دارد:» اسلام، بُعد شناختی، عاطفی و ارادی است و در چهارچوب این ابعاد، موضوع خودشناسی و گرایش‌های مختلف در انسان از جمله گرایش به حقیقت جویی، خداجویی، فضیلت جویی، جاودانگی، کمال جویی، زندگی اجتماعی، دفاع، زیبایی، تملک و اراده و آزادی، مطرح است، بنابراین در بُعد شناختی لازم است، برنامه‌های درسی در راستای پرورش قوه تعقل، معرفت اندوزی و خودشناسی در انسان تدوین گردد. در بُعد خودشناسی، انسان با نیازها و توانایی‌های گوناگون جسمی و روحی خلق شده است و از قوه عقل و اندیشه، اراده و انتخاب، احساسات و عواطف مثبت و منفی برخوردار است، بنابراین لازم است زمینه‌ای مهیا شود تا دانش آموز خود را بشناسد و نسبت به نیازها و استعدادهایش، معرفت حاصل کند، جایگاه و نقش دنیوی خود، وظایف و انتظارات فردی و اجتماعی‌اش را بشناسد و حد و مرزهای زندگی فردی و اجتماعی را رعایت کند، جایگاه خود را در جهان با احترام و رعایت برابری در آفرینش انسان‌ها، بشناسد و بداند که همه انسان‌ها آفریده خدا هستند و تنها در استعدادها، توانایی‌ها، نیازها، علایق و خواسته‌هایشان با هم فرق دارند، جایگاه خود را در دنیا و اینکه برای چه آفریده شده است؟ هدف از خلقتش چه بوده است؟ و سرانجام به کجا خواهد رفت؟، با کسب شناخت نسبت به خود، جهان هستی، جهان آخرت و روز معاد، بشناسد. بنابراین در عرصه تعلیم و تربیت باید ضمن احترام به تفاوت‌های خلقتی دانش آموزان، برنامه‌های درسی و تربیتی از انعطاف پذیری برخوردار بوده و متناسب با ویژگی‌های گوناگون جنسیتی، فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و جغرافیایی دانش آموزان، تنظیم گردد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی تعادل (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۰) هماهنگی وجود دارد:» قرآن مجید در سوره حجر، آیه ۲۹ می‌فرماید: *فَإِذَا سَوَّيْتَهُ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي*. پس وقتی آن را درست کردیم از روح خود در آن دمیدیم.

برنامه‌های درسی و تربیتی زمینه ساز اجرای عدالت و هماهنگی در تعلیم و تربیت متناسب با ویژگی‌های وجودی دانش آموزان در راستای نگاه مثبت و موزون به خود و رعایت حقوق و حدود اعضا و قوای وجودی و اعمال و رفتار فردی و پرهیز از افراط و تفریط در مورد خود و دیگران با هدف ارزشمند داشتن حقیقت وجودی خویش و گوهر الهی آن و تحقق خودشناسی و خودسازی، تدوین و اجرا کردند.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصل ۳- اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی - ۳-۹- یادگیری مادام العمر (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۰) هماهنگی وجود دارد:» قرآن مجید در سوره سجده، آیه ۱۱ و ۱۰ می‌فرماید:

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ. کافران گفتند: آیا بعد از آنکه در خاک نابود شویم، دوباره به خلقت جدیدی در می‌آییم؟ آن‌ها بر کفرشان دلیلی ندارند و به دیدار پروردگارشان کفر می‌ورزند. ای پیامبر بگو: فرشته مرگ از طرف خدا وکیل است تا شما را به تمامی بگیرد و سپس به سوی پروردگارتان باز می‌گردید.

در ارتباط با بُعد شناختی وجود و رابطه انسان با خود در حیطه این بُعد، معناداری یادگیری و پیوستگی تجارب یادگیری، بر اساس تقویت و پرورش قوه تعقل و خردورزی برای کسب معرفت و دانش اندوزی، به صورت مستمر و مادام‌العمر، محقق خواهد شد. این مهم نیز بر عهده برنامه ریزان درسی و تربیتی است که زمینه ساز تحقق این هدف باشند.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی جلب مشارکت و تعامل (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۰ و ۱۱) هماهنگی وجود دارد: «الإمام الصادق عليه السلام: عرفان المرء نفسه أن يعرفها بأربع طبائع، و أربع دعائم، و أربعة أركان: فطبائعه: الدَّمُ و المِرَّةُ و الرِّيحُ و البلغمُ، و دعائمه: العقلُ، و مِن العقلِ الفهمُ و الحفظُ، و أركانه: النُّورُ و النَّارُ و الرُّوحُ و الماءُ. خود شناسی انسان به این است که خویشتن را به چهار طبع و چهار ستون و چهار رکن بشناسد. چهار طبعش خون و صفرا و باد و بلغم است؛ و ستونهایش خرد است که از خرد فهم و حافظه مایه می‌گیرد؛ و ارکانش نور و آتش و روح و آب است. (تحف العقول: ۳۵۴) یکی از گرایش‌های عاطفی در انسان، گرایش به زندگی اجتماعی است، چرا که انسان نیاز دارد برای رفع حوائج زندگی اش، با دیگران همکاری و مشارکت داشته باشد. انسان برای شناخت خود به تعامل و تبادل نظر با دیگران و توسعه علمی می‌پردازد، احساسات خود را با دیگران در میان می‌گذارد و نیاز به همدردی با دیگران را در خود مرتفع می‌کند، امید به زندگی و تلاش در او تقویت می‌شود، در کنار دیگران به ضعفها و توانایی هایش پی می‌برد و در صدد رفع نواقص و شکوفایی قاییت‌هایش برمی‌آید، و در نهایت به خودرهبی، خودتصمیم‌گیری و خودشکوفایی می‌رسد. بنابراین بهتر است اصل جلب مشارکت و تعامل با هدف ارتباط انسان با خود و مشارکت همه جانبه معلمان، دانش آموزان و خانواده‌ها در زمینه طراحی، تولید، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی و تربیتی، مورد توجه قرار گیرد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با رویکرد و جهت‌گیری کلی محتوا (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۳ و ۱۲) هماهنگی وجود دارد: «الإمام على عليه السلام: ينبغي لمن عَرَفَ نفسه أن يلزمَ القناعةَ و العِفَّةَ. امام علی علیه السلام: سزاوار است کسی که خود را شناخته است، پایبند قناعت و عفت باشد. (غرر الحکم: ۱۰۹۲۷) محتوای آموزشی و تربیتی باید متناسب با آموزه‌های دینی و قرآنی و در راستای شکوفایی فطرت الهی و رشد و تکامل عقلانی باشد. با توجه به وجود گرایش‌های حقیقت‌جویی، خداجویی، فضیلت‌جویی و کمال‌جویی در انسان و نیز اهمیت هدف خودشناسی، دانش آموزان با فطرت الهی، از ویژگی‌های جسمی و روحی متفاوتی برخوردارند. بنابراین بهتر است محتوا در تعلیم و تربیت و برنامه‌های درسی و تربیتی، در جهت تحقق هدف خودشناسی، خداشناسی و خودسازی در دانش آموزان تدوین و اجرا گردد. لازمه شکوفایی فطرت الهی، فضیلت‌جویی،

کمال جویی و شایستگی‌های جسمی و روحی، آموزش محتوایی متناسب با احکام و دستورات شرع و هماهنگ با توانایی‌ها و قایت‌های شخصیتی دانش آموزان، است.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با اصل رویکرد و جهت گیری کلی یاددهی- یادگیری اصول حاکم بر انتخاب راهبردهای یاددهی-یادگیری (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۴۱ و ۴۰، ۱۳) هماهنگی وجود دارد: «الإمام علی علیه السلام: المَعْرِفَةُ بِالنَّفْسِ أَنْفَعُ المَعْرِفَتَيْنِ. خود شناسی، سودمندترین دو شناخت است. عنه علیه السلام: أَفْضَلُ المَعْرِفَةِ مَعْرِفَةُ الإنسانِ نَفْسَهُ. برترین شناخت، خود شناسی انسان است. أَفْضَلُ الحِكْمَةِ مَعْرِفَةُ الإنسانِ نَفْسَهُ و وَقُوفُهُ عِنْدَ قَدَرِهِ. برترین حکمت این است که انسان خود را بشناسد و اندازه خویش را نگه دارد. (غرر الحکم: ۳۱۰۵ و ۲۹۳۵، ۱۶۷۵) از جمله ویژگی‌های خلقتی انسان، وجود ابعاد جسمی و روحی با نیازها، ظرفیت‌ها، توانایی‌ها و استعدادهای گوناگون است. از جمله این ویژگی‌ها، قوه عقل، انگیزه کسب علم، اراده و انتخاب آزاد است. بنابراین در برنامه‌های درسی و تربیتی، فرایند یاددهی- یادگیری باید ضمن هماهنگی با ویژگی‌های جسمی و روحی دانش آموزان، زمینه را برای پرورش و شکوفایی ابعاد شخصیتی آن‌ها فراهم آورد. این برنامه‌ها باید شرایط مناسبی را مهیا کنند تا دانش آموزان به شناخت هرچه بیشتر و بهتر خویش نائل آیند و بتوانند با بهره‌گیری مناسب از نیروها و ظرفیت‌های جسمی و روحیشان، به درک صحیح از خود و کسب معرفت نسبت به خالق و در نهایت خودفعالی، خودرهبی و خودتصمیم‌گیری برسند. روشهای یاددهی- یادگیری مطلوب و مؤثر، فرست‌ها و شرایطی را در زندگی واقعی برای فعالیت و یادگیری دانش آموزان تدارک ببینند به گونه‌ای که دانش آموز بتواند به صورت ملموس و از نزدیک با موقعیتهای مختلف مواجه شود و خود به تجربه کردن و کسب شناخت نائل گردد، چرا که تنها در شرایط زنده و حقیقی است که، یادگیری معنادار، عمیق و قابل فهم و درک خواهد بود. از جمله اهداف مختص و مرتبط با ابعاد وجودی انسان، اهداف ارادی است. لازم است روشهای یاددهی- یادگیری زمینه تحقیق و اکتشاف درباره پدیده‌ها را برای دانش آموزان فراهم کند این عامل موجب برانگیختن نیروی تفکر، اراده انتخاب و تلاش و فعالیت در جهت کشف روابط و قوانین میان پدیده‌ها می‌شود و علاقه دانش آموز را به کشف حقیقت و یادگیری مستمر و پیوسته، تقویت می‌کند و موجب شکوفایی استعدادهای می‌گردد. - اهمیت کسب شناخت درباره جهان هستی به عنوان هدفی واسطه‌ای برای کسب بصیرت نسبت به خالق جهان، مورد نظر است، بنابراین راهبردهای یاددهی- یادگیری باید زمینه‌ای را فراهم کند تا دانش آموزان بتوانند با بهره‌گیری از قوه عقل و اراده آزاد، مسئولانه به تعامل با محیط طبیعی بپردازند و به کسب شناخت تجربی نسبت به قواعد و روابط میان پدیده‌های محیط طبیعی نائل شوند. شناختی، معنادار است که مبتنی بر تفکر و تجربه مستقیم و زنده از محیط واقعی، بدست آید و فرصت اندیشه نسبت به خالق نظم و زیبایی و وابستگی میان پدیده‌های هستی را برای دانش آموز فراهم کند. - از آنجایی که انسان در زمان خلقت با ابعاد جسمی و روحی و ویژگی‌های گوناگونی پا به عرصه وجود نهاده است بنابراین، روشهای یاددهی- یادگیری باید فرصت مناسب برای شکوفایی استعدادهای دانش آموز را فراهم کند تا دانش آموز بتواند ظرفیت‌های وجودی خود را بهتر بشناسد و با توجه به توانایی‌ها و قایت‌هایش به یادگیری بپردازد و ضمن خودآگاهی به خودسازی و رفع ضعفهای آموزشی و تربیتی‌اش اقدام نماید و بتواند یافته‌هایش

را بازنگری کرده و در صورت نیاز، اصلاح نماید و در این فرایند به طور مستمر به رشد و توسعه شایستگی‌هایش بپردازد. - روشهای یاددهی - یادگیری لازم است فرصت مناسب در بهره‌گیری دانش آموزان از نیروی تفکر برای کشف حقیقت را از طریق فعالیت تجربی و کسب اطلاعات برای ساختن دانش جدید، فراهم نماید، در فرایند تولید علم، دانش آموز به فهم و درک عمیقی می‌رسد. هدف از ظهور فعالیت، بروز خلاقیت و شکل‌گیری معرفت، بصیرت و تعالی اندیشه و شناخت آفریدگار خلاق و فعال در صحنه گیتی است. - از جمله گرایش‌های عاطفی در انسان، گرایش به زندگی اجتماعی است. انسان برای تأمین خواسته‌هایش نیاز به تعامل و ارتباط متقابل با دیگران دارد، این عامل او را به سوی زندگی اجتماعی، کار گروهی، همکاری، مشارکت و تلاش جمعی سوق می‌دهد، این تعامل در ارتباط با معلم، همسالان و اولیاء مدرسه ضروریست. بنابراین، راهبردهای یاددهی - یادگیری باید به گونه‌ای انتخاب و اجرا شوند که زمینه تعامل، همکاری، هماهنگی متقابل و مطلوب را میان معلم با دانش آموزان و دانش آموزان با هم، فراهم نماید. یادگیری امری فردی و جمعی است. در یادگیری گروهی، دانش آموزان بهتر و مؤثرتر می‌توانند با هم ارتباط متقابل برقرار کرده و با بهره‌گیری از نیروی فکر خویش و تبادل نظر و برخورداری از افکار و ایده‌های هم گروهی‌های خود به نتیجه مثبت و یادگیری سریع‌تر، سهل‌تر و معنادار دست پیدا کنند. تعامل گروهی و جمعی موجب رشد و تکامل فردی و شکوفایی توانایی‌ها و استعدادهای جسمی و روحی در فرد می‌گردد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با رویکرد و جهت‌گیری کلی ارزشیابی اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۴۲ و ۴۱، ۱۳) هماهنگی وجود دارد: «الإمام علی علیه السلام: غَايَةُ الْمَعْرِفَةِ أَنْ يَعْرِفَ الْمَرْءُ نَفْسَهُ. نهایت معرفت این است که آدمی خود را بشناسد. (غرر الحکم: ۶۳۶۵) با توجه به هدف ارتباط انسان با خود و اهمیت خودشناسی و خودسازی در دین مبین اسلام، ارزشیابی‌های آموزشی و تربیتی لازم است متناسب با ظرفیت‌های وجودی دانش آموز باشد و هدف از این ارزشیابی‌ها، پرورش و تقویت دانش آموز در مسیر رشد و تکامل همه جانبه باشد. لازم است ارزشیابی‌ها متناسب با رشد علمی دانش آموز در راستای رشد و تکامل اخلاقی، خودارزیابی، خودرهبی و حرکت در مسیر قرب الهی، باشد. در ارزشیابی‌های آموزشی و تربیتی باید به این مهم توجه شود که در دین مبین اسلام، انسان تنها موجودی است که بر فطرت الهی آفریده شده است، بنابراین ضمن احترام به کرامت الهی دانش آموزان، تنها بر ضعفهای یادگیری آن‌ها پافشاری نکنیم و این کاستیها را فرصتی برای بهبود و اصلاح مداوم آن‌ها و به طور کلی توسعه نظام آموزشی در نظر بگیریم. ضروریست که ارزشیابی پیشرفت تحصیلی متناسب با توانایی هر دانش آموز در یادگیری، و سنجش این توانایی‌ها با ابزارهای مختلف و در شرایط متفاوت صورت گیرد، چرا که هر دانش آموز از استعدادها و قایبیت‌های گوناگونی برخوردار است که هر یک از این توانایی‌ها در شرایط خاص و متفاوتی بروز و ظهور می‌یابد و لازم است هماهنگی و تناسب در ارزشیابی‌های پیشرفت تحصیلی با در نظر گرفتن مراحل رشد و ویژگی‌های متفاوت هر مرحله و مد نظر قرار دادن اینکه هر انسانی، منحصر به فرد و متفاوت از دیگران است، اجرا گردد. برنامه‌های درسی و تربیتی به گونه‌ای باشد که ارزشیابی و قضاوت از عملکرد و دستیابی دانش آموزان به اهداف مورد نظر، متناسب با توانایی‌های خاص هر دانش آموز و به صورت

مدل، موثق و عادلانه باشد، با توجه به این حقیقت که انسان‌ها از نظر ویژگی‌های خلقی متفاوت هستند، چگونگی یادگیری و تربیت دانش‌آموزان با یکدیگر نیز متفاوت است، هر دانش‌آموز، متناسب با ظرفیت‌های خاص جسمی و روحی‌اش یاد می‌گیرد. با توجه به تأکید دین مبین اسلام بر خودشناسی و خودسازی، زمانی که انسان خود را شناخت و از توانایی‌ها و ضعف‌هایش آگاهی پیدا کرد به شناخت خدا می‌رسد و در سایه این شناخت می‌تواند بر اساس ارزشهای اخلاق اسلامی به خودسازی بپردازد، بنابراین ارزشیابی‌های پیشرفت تحصیلی لازم است به گونه‌ای باشد که انگیزه خودارزیابی را در دانش‌آموزان ایجاد نماید و آن‌ها را ترغیب کند تا بتوانند متناسب با توانایی‌ها و ضعف‌هایشان، نتیجه پیشرفت تحصیلی خود را مورد قضاوت و داوری قرار دهند و نسبت به اصلاح و جبران ضعف‌ها و کاستیهای یادگیری خود، اقدام نمایند به گونه‌ای که سرانجام بتوانند به خود آگاهی و خود تصمیم‌گیری برسند. با توجه به اینکه انسان تنها مخلوقی است که بر اساس فطرت الهی آفریده شده و از کرامت ذاتی برخوردار است، لذا ابزارهایی که برای ارزشیابی انتخاب می‌شوند، نباید عزت و کرامت الهی دانش‌آموزان را خدشه دار کند و احساس ترس و ناامیدی را در آن‌ها ایجاد نماید، چرا که ناامیدی، اعتماد به نفس را از بین می‌برد و دانش‌آموز را نسبت به توانایی‌هایش مأیوس می‌کند و این باور را در او بوجود می‌آورد که، همچنان شکست خواهد خورد و هرگز موفق نخواهد شد، از طرفی نتیجه این ارزشیابی هم برای خود دانش‌آموز و هم برای نظام تعلیم و تربیت عواقب جبران‌ناپذیری را به دنبال خواهد داشت. بنابراین رعایت شأن و حرمت الهی دانش‌آموز در زمینه نوع انتخاب و نحوه به کارگیری ابزارهای ارزشیابی باید از سوی برنامه ریزان درسی و تربیتی مورد امان نظر قرار گیرد. با توجه به اینکه دانش‌آموزان از توانایی‌های متفاوتی نسبت به یکدیگر برخوردارند، لذا برای رعایت احترام به تفاوت‌های خلقی و منحصر به فرد دانش‌آموزان و اجرای برابری و عدالت، لزوم هماهنگی در ارزشیابی با مشارکت سایر دانش‌آموزان، مربیان و اولیاء مدرسه و خانه، مورد تأکید است. با توجه به هدف ارتباط انسان با خود و این مهم که در محیط مدرسه، معلم تنها کسی است که به طور ملموس و مستمر با دانش‌آموزان در تعامل متقابل است و از نزدیک شاهد بروز ویژگی‌های جسمی و روحی دانش‌آموزان است و می‌تواند با شناختی که بوسیله اولیاء خانه کسب نموده و شناختی که خود در مدرسه و کلاس درس از شرایط و حالات جسمی و روانی دانش‌آموز از جمله نحوه تعامل با هم کلاسی‌ها، محیط مدرسه و اولیاء مدرسه دارد و شناختی که مدیر مدرسه از انضباط دانش‌آموز در محیط مدرسه ارائه می‌دهد، نسبت به عملکرد تحصیلی و اخلاقی دانش‌آموز، بهتر قضاوت کند، بنابراین لازم است در برنامه‌های درسی و تربیتی به نقش محوری معلم و مدیر مدرسه در این زمینه توجه شود. مطابق با دیدگاه اسلام، در زمینه اهمیت گرایش به زندگی اجتماعی به عنوان یکی از ابعاد مختص انسان و بهره‌گیری از قوه عقل در فراگیری علوم و کسب شناخت به صورت فردی و گروهی و توجه به رشد و توسعه فردی و اجتماعی، ارزشیابی‌های پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان لازم است مبتنی بر توجه به یادگیری و فعالیت گروهی و بهره‌گیری از نیروی عقل در کسب تجربه و شناخت برای حل مسائل باشد. دانش‌آموزان با هم و به صورت گروهی بهتر، سهل‌تر و سریع‌تر یاد می‌گیرند چرا که فرصت تبادل نظر و استفاده از راه‌کارهای مختلف را در چهارچوب گروه کسب می‌کنند، زمینه حل مسائل مختلف درسی و تربیتی در

گروه‌ها مساعدتر است و با هم فکری اعضای گروه آسانتر به نتیجه و پاسخ صحیح می‌رسند. موارد مذکور لازم است در برنامه‌های درسی و تربیتی در راستای تحقق خودشناسی، مورد نظر قرار گیرند. »

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با رویکرد و جهت گیری کلی محیط یادگیری (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۴ و ۱۳) هماهنگی وجود دارد: «امام باقر علیه السلام- در سفارش خود به جابر جعفی- فرمود: لَا مَعْرِفَةَ كَمَعْرِفَتِكَ بِنَفْسِكَ. هیچ شناختی چون شناخت تو از نفست نیست. (تحف العقول: ۲۸۶) انسان در زمان خلقت با ویژگی‌های جسمی و روحی گوناگونی آفریده شده و دارای نیازها، علایق، توانایی‌ها و استعدادهای متعدد است. بنابراین لازم است، محیط یادگیری برای شکوفایی ویژگی‌های شخصیتی دانش آموز، مساعد شود و نیازها و استعدادهای دانش آموزان در جهت مطلوب و صحیح برآورده گردد. با توجه به وجود گرایش به حقیقت جویی در انسان و نیز برخورداری از قوه عقل و انتخاب آزادانه در فراگیری علوم، علاقه به یادگیری و کشف حقیقت در او، مادام العمر است و این علاقه و نیاز در انسان به تمام محیطهای آموزشی، اجتماعی، طبیعی، اقتصادی و فرهنگی مربوط می‌شود. یادگیری زمان و مکان مشخص ندارد و به طور مستمر و مداوم، انسان در حال فراگیری تجارب، معارف و علوم گوناگون است. بنابراین لازم است در برنامه‌های درسی و تربیتی و تنظیم محیط یادگیری به این نکته توجه شود. باید تلاش گردد در تمامی عرصه‌ها و محیطها، شرایطی مناسب و مطلوب، مطابق با ارزشهای اخلاق اسلامی برای یادگیری فراهم شود و این مهم محقق نمی‌شود مگر با همت و هماهنگی تمامی زیرمجموعه‌های جامعه اسلامی. خانواده اولین و مهمترین کانون تعلیم و تربیت است و لازم است جهت تدارک محیط یادگیری مطلوب، خانواده در ارتباط و تعامل مداوم با مدرسه باشد. خانواده محیطی امن و راحت برای فرد است که باید برای تحکیم آن کوشید.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با رویکرد و جهت گیری کلی مدیر مدرسه (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۴) هماهنگی وجود دارد: «امام رضا علیه السلام: أَفْضَلُ الْعَقْلِ مَعْرِفَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ. برترین [مرحله] خرد، خود شناسی انسان است. (بحار الأنوار: ۹/۳۵۲/۷۸) از جمله ویژگی‌های خلقتی انسان، آفرینش بر فطرت الهی است و از جمله اهداف خلقت، خودشناسی، خداشناسی و خودسازی است. وجود فطرت الهی در نهاد انسان، او را به سوی خداجویی، فضیلت خواهی و کمال طلبی سوق می‌دهد. انسانی که خدا را شناخت به او ایمان می‌آورد و لازمه ایمان قلبی به ذات باری تعالی، ایمان عملی است. فرد مؤمن باید متعهد باشد و مطابق با احکام و دستورات الهی عمل نماید. بنابراین در تعلیم و تربیت نیز بهتر است مدیر مدرسه فردی با ایمان و متعهد باشد و زمینه مناسب را برای به فعلیت رسیدن فطرت الهی دانش آموزان که همان مرحله ایمان عملی و رفتار اخلاقی است، فراهم نماید.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با الگوی هدف گذاری، هدف کلی برنامه‌های درسی و تربیتی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۶ و ۱۵) هماهنگی وجود دارد: «امام زین العابدین علیه السلام- در دعا- گفت: وَاجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ عَرَفُوا أَنْفُسَهُمْ، وَ أَيْقَنُوا بِمُسْتَقَرِّهِمْ، فَكَانَتْ أَعْمَارُهُمْ فِي طَاعَتِكَ تَفْنَى. ما را از کسانی قرار ده که خود را شناختند و به قرارگاه خویش یقین یافتند و از این رو عمرشان در راه طاعت تو می‌گذشت. (بحار الأنوار: ۱۹/۱۲۸/۹۴) انسان با ابعاد مختلف جسمی و روحی از جمله

برخورداری از قوای عقل، شناخت، اراده و انتخاب و گرایش‌های مختلف حقیقت جویی، خداجویی، فضیلت جویی، کمال جویی و زندگی اجتماعی، آفریده شده است. بنابراین در تربیت دانش آموز لازم است همه این جوانب به طور هماهنگ با هم در راستای پرورش همه جانبه عقلی، ایمانی، علمی، عملی و اخلاقی و زمینه سازی برای تعامل عقلانی نسبت به شناخت خود و ایمان به حقیقت وجودی اش و حرکت در مسیر خودسازی، مورد توجه قرار گیرد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با شایستگی‌های پایه: تعقل (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۶) هماهنگی وجود دارد:» در صحف ادریس آمده است: *مَنْ عَرَفَ الْخَلْقَ عَرَفَ الْخَالِقَ، وَ مَنْ عَرَفَ الرَّزْقَ عَرَفَ الرَّازِقَ، وَ مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ عَرَفَ رَبَّهُ.* هر که آفریده را بشناسد، آفریدگار را می شناسد و هر که روزی را بشناسد، روزی رسان را می شناسد و هر که خود را بشناسد، پروردگار را می شناسد. (بحار الأنوار: ۴۵۶/۹۵) انسان با توانایی‌های گوناگون عقل، اراده و فعالیت، آفریده شده است. هدف از خلقت انسان، خوشناسی، خدانشناسی و خودسازی است. انسان باید بیاندیشد که در دنیا چه نقش و جایگاهی دارد، وظایف و مسئولیت‌هایش در قبال خود و دیگران چیست و در زندگی فردی و اجتماعی چه انتظاراتی از او است. تلاش کند به رشد و تکامل فردی و اجتماعی برسد. انسان باید بیاندیشد هدف از خلقتش چیست؟ و سرانجام به کجا خواهد رفت؟. تدبّر و تفکر نسبت به خود، جهان و عجائب خلقت، انسان را به خودشناسی و شناخت خالق این شگفتیها، سوق می‌دهد و او را به خودسازی و بصیرت نسبت به نتیجه اعمالش می‌رساند.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با شایستگی‌های پایه: ایمان (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۷) هماهنگی وجود دارد:» امام علی علیه السلام: *لَا تَجْهَلُ نَفْسَكَ؛ فَإِنَّ الْجَاهِلَ مَعْرِفَةَ نَفْسِهِ جَاهِلٌ بِكُلِّ شَيْءٍ.* به خوشتن ناآگاه مباش؛ زیرا کسی که خود را نشناسد، هیچ چیز را نمی شناسد. (غرر الحکم: ۱۰۳۳۷) ابعاد مختص انسان شامل اهداف شناختی، گرایشی و ارادی است. از جمله اهداف شناختی پرورش قوه عقل، فراگیری علوم، تعالی اندیشه و خودشناسی است. از جمله اهداف گرایشی، حقیقت جویی، خداجویی، فضیلت جویی، کمال جویی است. انسان با ابعاد جسمانی و روحی آفریده شده است که هر یک از این ابعاد دارای نیازها، استعدادها، قابیته‌ها و توانایی‌های گوناگون است. از جمله ویژگی‌های ابعاد جسمی و روحی انسان، وجود قوه عقل و اندیشه، شناخت و اراده است. هدف از ارتباط انسان با خود، رسیدن به خودشناسی و هدف از خودشناسی، کسب معرفت درباره خدا است. یکی از ابزارهای تحقق هدف خودشناسی، بهره گیری از نیروی عقل است. انسان با استفاده از نیروی عقل نسبت به ابعاد جسمی و روحی اش و اسرار و شگفتیهای خلقتش، تدبّر میکند که، چگونه کالبد وجودیش با اینهمه نظم و زیبایی، نهاده شده است؟! در نظام خلقت خویش و جهان هستی تفکر می‌کند و در دریای عظیم آفرینش غوطه ور می‌شود. آن هنگام که خود را شناخت، بر اساس آیت‌های وجودی اش و نشانه‌های شگفت انگیز هستی، خدا را می‌شناسد. سرانجام این شناخت، ایمان است. انسان قلباً، عمیقاً و عاشقانه به وحدانیت و یکتایی باری تعالی، اعتقاد پیدا می‌کند. باور به حضور مدبرانه خدا بر عرصه گیتی، انسان را به پذیرفتن عدالت و لطف و مهربانی پروردگار سوق می‌دهد و به این اعتقاد می‌رساند که رسولانش عدل گسترند و پیامبر خاتم (ص) از جانب خدای یکتا برای اجرای عدالت الهی و تکمیل

اخلاق انسان‌ها، در زمین برگزیده شده است تا روز معاد و جهان آخرت و حیات باقی را به انسان‌ها معرفی کند، ایمان می‌آورد که قرآن کتاب هدایت، کلام نور و چراغ راه است و دین مبین اسلام، که از طریق وحی به انبیاء رسیده است، برای ابلاغ احکام الهی به انسان‌ها، وضع شده است. وجود عصارهٔ ایمان در نهاد انسان، نشان از خدایی بودن سرشت انسان و کرامت وجودیش، دارد. خداوند انسان را بر تمامی آفریدگانش عزیز و گرامی داشته و برتری داده است، سرانجام ایمان می‌آورد که جهان هستی و خلقت انسان، غایت و هدفی دارد و آن مقصود، رسیدن به رشد و تکامل و قرب به خدا، است.

«به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با شایستگی‌های پایه: علم (برنامهٔ درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۸ و ۱۷) هماهنگی وجود دارد»: امام علی (ع) می‌فرمایند: مَنْ لَمْ يَعْرِفْ نَفْسَهُ بَعْدَ عَنْ سَبِيلِ النَّجَاةِ، وَ خَبَطَ فِي الضَّلَالِ وَالْجَهَالَاتِ. هر که خود را نشناخت، از راه نجات دور افتاد و در وادی گمراهی و نادانی‌ها قدم نهاد. (غرر الحکم: ۹۰۳۴) یکی از ابعاد وجودی انسان، وجود قوهٔ عقل و اندیشه است. انسان با بهره‌گیری از نیروی عقل به تعقل و تفکر نسبت به خود و جهان هستی می‌پردازد. با اندیشه کردن، علم به اسرار خلقت خویش و وجود جسم و روح در هستی اش، می‌یابد. تفکر نسبت به جهان و پدیده‌های آن، روابط و قوانین حاکم بر آنها، تفکر نسبت به جایگاه، نقش و وظایف خود در دنیا در زندگی فردی و اجتماعی و اینکه زندگی فرد لازم است در کنار دیگران و مبتنی بر همکاری و تعاون متقابل باشد، بر دایرهٔ علم انسان می‌افزاید. انسان برای رفع برخی حوائجش، نیازمند به همکاری و مشارکت با دیگران است. هدف از زندگی اجتماعی، رسیدن به رشد و توسعهٔ فردی و جمعی است. دین مبین اسلام مشارکت جمعی را نه تنها در زندگی فردی بلکه در سطحی کلان و وسیعتر میداند و معتقد به نظام مردم سالاری دینی است، چنین نظامی با مشارکت و هم فکری مردمی شکل می‌گیرد و اداره می‌شود که منطبق با احکام و اصول شرع مقدس اسلام و سرچشمهٔ فرامین و حدود الهیست. علم نسبت به خود و جهان، انسان را به علم به وجود باری تعالی و شناخت صانع حکیم و قادر مطلق و خالق همه هستی‌ها، سوق می‌دهد. علم نسبت به خلقت انسان و جهان، زندگی در عرصهٔ پهناور هستی، زندگی اجتماعی و شناخت دینی، همه برای رسیدن به معرفت باری تعالی است. بنابراین ضروریست در برنامه‌های درسی و تربیتی به این مهم توجه شود تا دانش آموزان به شناختی وسیع و همه جانبه نسبت به خود، جهان و پدیده‌های آن، معارف روشنگر شرع مقدس و خالق همهٔ آفریدگان، خداوند مَنان، دست یابند.

«به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با شایستگی‌های پایه: عمل (برنامهٔ درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۸) هماهنگی وجود دارد»: امام علی (ع): مَنْ عَرَفَ اللَّهَ تَوَحَّدَ، مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ تَجَرَّدَ، مَنْ عَرَفَ الدُّنْيَا تَزَهَّدَ، مَنْ عَرَفَ النَّاسَ تَفَرَّدَ. هر که خدا را شناسد، تنها شود. هر که خود را شناسد، [از علایق و دلبستگیهای دنیوی] رها شود. هر که دنیا را شناسد، از آن دل بر کند. هر که مردم را شناسد، تنهایی گزیند. (غرر الحکم: ۷۸۲۹ - ۷۸۳۲) از جمله اهداف شناختی در رابطه انسان با خود، خودشناسی، خداشناسی و خودسازی است و از جمله اهداف گرایشی در این زمینه، گرایش به فضیلت جویی و کمال جویی است. انسان با شناخت ابعاد وجودی خود و نیازها، استعدادها و ظرفیت‌های جسمی و روحی اش، به کسب شناخت نسبت به عظمت آفریدگار یکتا، خداوند دانا و توانا نائل

می‌شود. انسان در سایه شناخت خدای واحد، به ساحت پاکش ایمان می‌آورد. ایمان به خدا دارای دو بُعد قلبی و عملی است. آن هنگام که انسان به خدا ایمان آورد و از اعماق وجودش به او عشق ورزد، قلباً به وحدانیت خدای یکتا، اعتقاد می‌یابد، حقیقت این باور قلبی، تنها در عرصه عمل، بروز و ظهور می‌یابد. خداشناسی لازمه خودسازی است. ایمان به خدا، لازمه عمل به دستورات و قوانین اوست. ایمان حقیقی در سایه فضیلت جویی و گرایش به اخلاق نیک و ارزشهای الهی حاصل می‌شود. لازمه رسیدن به کمال و تحقق هدف نهایی قرب الهی، کنترل نفس از هوا و هوسهای شیطانی و تقوا پیشه کردن است. لازمه ایمان واقعی، پاک کردن نفس از رذایل و گرایش به فضایل اخلاقی، دینی و قرآنی است و بالاخره لازمه ایمان قلبی و عملی، خودسازی است. خودسازی با بهره‌گیری از احکام، قوانین، آداب و رسوم، اوامر و نواهی مورد نظر شرع مقدس که نشأت یافته از قوانین و حدود الهیست، محقق می‌شود. لزوم خودسازی، تقوا پیشه کردن است. انسان باید با بهره‌گیری از تمام نیروهای عقلانی و ارادی‌اش در مسیر خودشناسی، خداشناسی و خودسازی گام بردارد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با شایستگی‌های پایه: اخلاق (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۱۹ و ۱۸) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ عَرَفَ رَبَّهُ. هر که خود را شناخت، پروردگارش را شناخت. (غرر الحکم: ۷۹۴۶) از جمله اهداف ارتباط انسان با خود، خودشناسی است. با توجه به اینکه خودشناسی لازمه خداشناسی و خودسازی مبتنی بر خداشناسی است. بنابراین، فردی که به خدا ایمان می‌آورد، باید تقوای الهی پیشه کند و ایمان عملی نسبت به باور قلبی‌اش داشته باشد. به بیان دیگر، ایمان عملی به باری تعالی، التزام به ارزشهای اخلاقی و الهیست. اخلاق، رفتار و عمل مطابق با اصول شرع مقدس اسلام است که برگرفته از فرامین و حدود الهیست. اخلاق، گرایش به فضایل و دوری از رذایل رفتاری، است. رفتار مطابق با ارزشهای اخلاقی مطلوب، بر کلیه شئون زندگی فردی و اجتماعی، تأثیر می‌گذارد. انسان لازم است در ارتباط با خود و دیگران، رفتار اخلاقی توأم با احترام متقابل را رعایت نماید. چرا که حیات اجتماعی، زندگی فردی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. انسان نیازمند به زندگی اجتماعی و همکاری و مشارکت توأم با همدلی و تعاون با دیگران است تا هم منافع و خواسته‌های خویش را رفع نماید و هم رشد و توسعه اجتماعی و رفاه جمعی، محقق شود. با توجه به حرمت کار و تلاش و لزوم کسب حلال در دین مبین اسلام و تأکید این مهم در قرآن، روایات و احادیث ائمه اطهار (ع) و سنت نبوی (ص)، لزوم زندگی اجتماعی و مشارکت میان انسان‌ها و اهمیت کار و کسب حلال برای تأمین حوائج و ضرورت‌های زندگی فردی و جمعی، آشکار می‌شود. اخلاق و رفتار مطابق با ارزشهای مطلوب و مورد پسند شرع مقدس، در زمینه ارزشمند بودن علم آموزی و یادگیری مادام‌العمر و احترام به عالم، در زمینه خودسازی، مورد نظر است. اهمیت علم آموزی و عالم در احادیث و روایات معصومین (ع) نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: حوزه تربیت و یادگیری حکمت و معارف اسلامی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۲۲-۲۰) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): أَكْثَرُ النَّاسِ مَعْرِفَةً لِنَفْسِهِ

أَخَوْفُهُمْ لِرَبِّهِ. خود شناس ترین مردم، خدا ترس ترین آنهاست. (غرر الحکم: ۳۱۲۶) با توجه به هدف، رابطه انسان با خود من باب بهره گیری از قوه عقل در شناخت معارف دین و رسیدن به ایمان عقلی و دینی نسبت به خدای متعال، می توان به صراحت اظهار داشت که، معارف دین اسلام، از قرآن و سنت اخذ شده است. خداوند قوانین و حدود خود را از طریق وحی به پیامبر اکرم (ص) نازل نموده است و پیامبر گرامی اسلام (ص) این معارف و احکام را در قالب دین برای هدایت انسان ها، ابلاغ نموده است. دین مبین اسلام، طریق صحیح عبودیت، رشد و تکامل و حرکت به سوی قرب الی الله است که از جانب رسول گرامی اسلام (ص) و جانشینان معصوم آن حضرت برای انسان ها وضع شده است. یکی از راه های کسب شناخت درباره احکام و اصول دین مبین اسلام، عقل است. انسان با بهره گیری از نیروی تفکر و تعقل نسبت به دستورات دین، حکمت و بصیرت می یابد. انسان بوسیله قوه عقل و معارف دین، به خدا ایمان می آورد. ایمان حقیقی زمانی حاصل می شود که، انسان با رعایت و اجرای احکام، اعتقادات، اصول و معارف دین، بر نفس خود تسلط یابد، از رذایل و هوا و هوس های نفسانی دور شود، نفس خویش را به فضایل و نیکیها عادت دهد، اخلاق اسلامی را در رفتار و اعمال خود بروز دهد، مادام که اینگونه عمل کرد، در زندگی فردی و اجتماعی به رشد و تکامل می رسد. تربیت دینی باید در راستای رشد و تکامل همه جانبه جسمی و روحی، فردی و اجتماعی صورت گیرد و لازمه آن نیز پرورش قوای عقلانی، شناختی و ارادی در دانش آموزان است. تربیت دینی برای آگاه کردن دانش آموزان نسبت به احکام الهیست که از طریق وحی به پیامبر اکرم (ص) نازل شده است و آن احکام، قرآن کریم و سنت نبوی (ص) است که در چهارچوب دین مبین اسلام برای هدایت انسان ها در مسیر سیر الی الله، مقرر شده است. انسان برای شناخت احکام الهی، از قوه عقل و راهنمایی دین بهره می گیرد. این طُرُق عقلانی و دینی، انسان را به حکمت و بصیرت می رساند. به بیان دیگر، شناخت حکیمانه، مبتنی بر خردورزی و کسب معارف دینی است. معارف دین مبین اسلام در موضوعات اعتقادی، اخلاق و احکام است، اعتقاد به توحید، معاد، عدل، نبوت، ولایت فقیه، و نظام خلقت. اخلاق با موضوع حکمت عملی، بهترین رفتار انسان در رسیدن به سعادت و کمال (بایدها و نبایدها) است و موضوع احکام، انجام وظایف شرعی توسط فرد مکلف است. بنابراین بهتر است در برنامه های درسی و تربیتی، حوزه حکمت و معارف اسلامی به دانش آموزان به بویژه با ترغیب به بهره گیری از نیروی تفکر و تعقل، مورد امان نظر قرار گیرد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با بیانیه حوزه های تربیت و یادگیری: حوزه تربیت و یادگیری قرآن و عربی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۲۳ و ۲۲) هماهنگی وجود دارد:» امام علی (ع): مَنْ عَرَفَ قَدَرَ نَفْسِهِ لَمْ يَهِنْهَا بِالْفَانِيَاتِ. کسی که ارزش خود را بشناسد، خویشتن را با امور فناپذیر خوار نگرداند. (غرر الحکم: ۸۶۲۸) در زمینه کسب شناخت و ایمان به خدا، از جمله منابع اخذ معارف اسلامی، قرآن کریم است. قرآن کتاب هدایت و کلام صریح و رسای الهی با انسان هاست. قرآن کتاب اعتقادی، اخلاقی و احکام و حدود الهیست. انسان با بهره گیری از مطالعه فکری قرآن میتواند به کسب معرفت خدا و ایمان به او نائل شود. بنابراین با توجه به اینکه زبان قرآن، عربی است، لذا برای اینکه دانش آموزان معنا و مفهوم آیات و کلام الهی را بهتر درک کنند و اسرار و رموز کتاب خدا را کشف نمایند، بهتر است تربیت و یادگیری قرآن و عربی در برنامه های درسی و تربیتی به صورت

موضوعات مکمل یکدیگر و هماهنگ با هم مورد نظر قرار گیرد و به دانش آموزان خواندن صحیح و روان قرآن کریم آموخته شود. به نحوی که دانش آموزان با خواندن قرآن انس بگیرند و به طور مستمر به خواندن و درک آیات قرآن عادت کنند و آن را لازمه رسیدن به تکامل جسمی و روحی خود بدانند.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: حوزه تربیت و یادگیری زبان و ادبیات فارسی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۲۵ و ۲۴) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): مَنْ شَغَلَ نَفْسَهُ بِغَيْرِ نَفْسِهِ تَحْيَرَ فِي الظُّلُمَاتِ، وَ ارْتَبَكَ فِي الْهَلَكَاتِ. هر که نفس خود را به غیر نفس خود مشغول دارد، در تاریکیها سرگردان شود و در ورطه هلاکتها گرفتار آید. (غرر الحکم: ۹۰۳) یکی از ابعاد مختص انسان، خودشناسی است. زبان از جمله ابزار ارتباط متقابل انسان با دیگران و تحقق هدف خودشناسی است. از جمله گرایش‌های انسان، گرایش به زندگی اجتماعی است. انسان نیازمند به همکاری و تعاون با دیگران است. ارتباط انسان با دیگران بوسیله زبان صورت می‌گیرد. زندگی اجتماعی و تعاملات جمعی، منجر می‌شود انسان خود را بهتر بشناسد، توانایی‌ها و ضعفهایش را بشناسد و در صدد رفع نواقص و شکوفایی استعدادهایش برآید. در ارتباط با دیگران، برخی نیازها و خواسته‌های انسان، مرتفع می‌شود. بهره‌گیری از زبان، ارتباط اجتماعی انسان را سهل‌تر و موثرتر میکند. انسان با بهره‌گیری از زبان می‌تواند ارزشهای اخلاق اسلامی را به دیگران انتقال دهد، هویت ملی و مذهبی خود را حفظ نماید، باورها و دیدگاه‌های خود را با دیگران در میان گذارد و از نظریات مختلف استفاده نماید، به تبادل نظر و مشورت، همدلی و هم صحبتی با انسان‌ها بپردازد، با آداب و رسوم دیگران آشنا شود و به ایجاد تفاهم میان خود و انسان‌های دیگر بپردازد. با کاربرد زبان، انسان می‌تواند بوسیله تعاملات اجتماعی و ارتباط با محیط، به فراگیری علوم و معارف گسترده بشری و تکامل اندیشه و قدرت تفکرش بپردازد، به کشف حقیقت نائل شود و هویت فردی و ملی خویش را بسط دهد. در تمامی تعاملات و ارتباطات اجتماعی و روابط با محیطهای گوناگون، انسان از زبان بهره می‌گیرد و این ابزار بهتر است در مراودات اجتماعی انسان، گسترش دهنده و معرفی کننده ارزشها، آداب، قواعد، اصول و هنجارهای دین مبین اسلام باشد و این مهم در عرصه تعلیم و تربیت در ارتباط با دانش آموزان نیز باید رعایت شود. بنابراین بهتر است در برنامه‌های درسی، تربیت و یادگیری زبان و ادبیات فارسی به دانش آموزان مورد امان نظر و رعایت قرار گیرد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: حوزه تربیت و یادگیری فرهنگ و هنر (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۲۷-۲۵) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَهُوَ لِغَيْرِهِ أَعْرَفٌ. کسی که خود را بشناسد، دیگری را بیشتر بشناسد. (غرر الحکم: ۸۷۵۸) فرهنگ هر ملت، هویت آن ملت است. فرهنگ، به افراد یک جامعه، هویت می‌بخشد. فرهنگ شامل باورها و ارزشهای یک ملت است. در جوامع اسلامی، فرهنگ مبتنی بر دین مبین اسلام و برگرفته از آداب و رسوم و سنن مورد نظر قرآن و سنت نبوی (ص) است. فرهنگ و هنر در جامعه اسلامی، بویژه در عرصه تعلیم و

تربیت، زیباییهای فرهنگی، سبک زندگی اسلامی- قرآنی، اهمیت آداب و رسوم و عناصر ارزشی، تاریخی و علمی، هنرمندی در ایجاد نظم، دقت، زیبایی و هماهنگی در پدیده‌ها و آفرینش شگفتیها و رموز هستی و قدرشناسی در برابر خالق همه زیباییها را به دانش آموزان با توجه به هدف ارتباط انسان با خود و تحقق هدف نهایی، تقرّب به خالق، تعلیم می‌دهد. دانش آموز باید بتواند ارتباط مؤثرتری با فرهنگ جامعه خود برقرار کند و نسبت به شناخت صحیح عناصر فرهنگی، ترغیب شود. چرا که فرهنگ به افراد یک جامعه، استقلال و عزت نفس می‌دهد. هر فردی با فرهنگ جامعه خود شناخته می‌شود. بنابراین فرهنگ در جوامع اسلامی باید منعکس کننده اخلاق، ارزشها و اعتقادات اسلامی به افراد آن جامعه باشد تا هر فردی از هویت اصیل دینی، قرآنی، معقول و مطلوب، برخوردار باشد. فرهنگ مطلوب منجر به شناخت بهتر فرد نسبت به خویش و تلاش در جهت تحقق خود مطلوب، امید به زندگی و باور به غایت‌مندی خلقت و صاحب این آفرینش عظیم و دنیای واقعی و جاودان می‌گردد. افراد از طریق فرهنگ جامعه خویش با یکدیگر و حتی با مردم دیگر ملت‌ها و فرهنگ‌های مختلف ارتباط و تعامل برقرار می‌کنند. در فرهنگ اسلامی تعامل میان افراد در یک جامعه و حتی در سطح جهان با عنصر برابری و برادری میان انسان‌ها، مورد نظر و تأکید است. فرهنگ اسلامی القاء کننده ارزشهای مطلوب که الهام گیرنده از فرامین الهی در قرآن و سنت نبوی (ص) است، به افراد جامعه اسلامی بویژه دانش آموزان در عرصه تعلیم و تربیت است. بنابراین برنامه‌های درسی و تربیتی بهتر شناخت هرچه بیشتر و بهتر فرهنگ و هنر اسلامی را در جهت ایجاد بصیرت فرهنگی در دانش آموزان پرورش دهند.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: حوزه تربیت و یادگیری سلامت و تربیت بدنی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۲۹ و ۲۸) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ جَلَّ أَمْرُهُ. هر که خود را شناخت، منزلتش والا گشت. (غرر الحکم: ۸۰۰۷) انسان موجودیست با ابعاد جسمی و روحی که به صورت یک کل یکپارچه با دارا بودن ویژگی‌های مختلف جسمی و روحی، آفریده شده است. انسان بر فطرت الهی در عرصه گیتی خلق شده است و هدف از این خلقت، رشد جسمی و بالندگی روحی در کالبد حیات انسان است. شکوفایی و تکامل روح در گرو سلامت جسم از آلودگیهای درونی و بیرونی است که متقابلاً بر هم تأثیر می‌گذارند. هوای نفس از درون، سرشت انسان را به رذایل و ناپاکیها می‌کشاند، آن هنگام که نفس انسان به گناه و فساد آلوده گشت، فرد به لحاظ جسمی، روحی، روانی و عاطفی دچار تزلزل و ناراحتی می‌گردد. تاریکی نفس، انسان را دچار زوال و نابودی جسمی میکند و دگرگونی جسم، باعث می‌شود فرد از تکامل روح و شکوفایی فطری و الهی باز ماند. سلامت و تربیت بدنی موجب می‌شود نه تنها تن انسان سالم باشد بلکه جسم و روحش در جهتی صحیح و دور از رذایل و ناپاکیها رشد کند بدین ترتیب، توانایی‌ها و استعدادهای فرد شکوفا می‌شود و جسم و روح هماهنگ با هم به فعلیت می‌رسند. در جریان تربیتی بدنی نیازها، خواسته‌ها، عواطف و علایق دانش آموز در جهت صحیح، مطلوب و سالم، ارضا می‌شود و از انحراف رفتار و اعمال در مسیر غلط و مخالف دستورات شرع مقدس و سنت نبوی (ص) و دیدگاه معصومین (ع)، جلوگیری می‌شود. در جریان تربیت بدنی، دانش آموزان به شوق، نشاط، بالندگی جسمی و روحی، بروز مثبت احساسات، تسلط بر رفتار و کنترل هوای نفس نائل می‌شوند. دانش آموزان

در جریان تربیت بدنی تعامل، همکاری، دوستی، مشارکت، تبادل دیدگاه‌ها و پذیرفتن محترمانه نظرات دوستان، بازی و هماهنگی گروهی، دوری از گوشه گیری، خجالت و ترس را یاد می‌گیرند. بنابراین بهتر است برنامه‌های درسی و تربیتی این مهم را در نظر بگیرند و به گونه‌ای تدوین و اجرا شوند که، توجه به سلامت و تربیت بدنی دانش آموزان مطابق با موازین و هنجارهای دین مبین اسلام و در راستای رسیدن دانش آموزان به رشد و تکامل همه جانبه جسمی و روحی، ذهنی، عقلی، روانی، عاطفی، فردی و اجتماعی، آموزشی، تربیتی، اقتصادی و فرهنگی باشد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: حوزه تربیت و یادگیری کار و فناوری (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۳۰ و ۲۹) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ جَاهَدَهَا، مَنْ جَهَلَ نَفْسَهُ أَهْمَلَهَا. هر که نفس خود را شناخت، به جهاد با آن برخاست و هر که آن را نشناخت، به حال خود رهاش ساخت. (غرر الحکم: ۷۸۵۵ — ۷۸۵۶) در زمینه اهداف عاطفی در ابعاد مختص انسان و رابطه انسان با خود، از جمله گرایش‌های وجودی، گرایش به زندگی اجتماعی است. انسان در مرحله خلقتی، با ویژگی‌ها، نیازها، توانایی‌ها و قاییت‌های جسمی و روحی گوناگونی آفریده شده است، برای رفع برخی حوائج و خواسته‌هایش، نیاز به برقراری ارتباط و همکاری و مشارکت با دیگران دارد. در زندگی اجتماعی و کار با دیگران، نیازهای فردی و اجتماعی مرتفع می‌شود. کار گروهی موجب رفاه جمعی می‌شود که هم فرد و هم جمع به اهداف، منافع و خواسته‌های خود می‌رسند. در جریان کار، توانایی‌ها و ظرفیت‌های انسان مورد بروز پیدا می‌کند و با تلاش فردی و گروهی، این توانایی‌ها به فعلیت رسیده و شکوفا می‌شوند. با توجه به تأکید دین مبین اسلام، سنت نبوی (ص) و دیدگاه معصومین (ع) درباره ضرورت کار و کسب حلال، انسان باید از تن پروری و بطالت، دوری کند و در جهت کسب روزی حلال، کار و تلاشی مشروع داشته باشد. کار، انسان را به لحاظ جسمی و روحی سالم نگه می‌دارد و موجب شادی و نشاط روان، می‌شود. کار کردن، نیازهای فردی و اجتماعی انسان‌ها را تأمین می‌کند و موجب تعامل، تعاون، همکاری، مشارکت و برابری میان انسان‌ها می‌شود. با کار کردن، رفتار و عمل انسان آشکار می‌شود، بنابراین لازم است فرد در جریان کار، رفتاری متناسب با ارزشهای اخلاق اسلامی داشته باشد و کار و کسب حلال را زمینه‌ای برای کنترل نفس از شهوات شیطانی، تزکیه و تهذیب جسم و روح، تسلط بر رفتار و رشد و تکامل ابعاد وجودی و هدفی واسطه‌ای برای رسیدن به خدا، بداند و بتواند رفتاری مناسب و مطابق با اخلاق اسلامی با دیگران در ضمن کار داشته باشد. فردی که به خود به عنوان برترین مخلوق خدا احترام بگذارد، تقوا پیشه کند و هر لحظه نفسش را از هجوم رذایل و گناه کنترل کند، چنین فردی به دیگران نیز به عنوان مخلوقات الهی که دارای کرامت ذاتی هستند ارزش قائل می‌شود و کار و کسب حلال را فرصتی برای خودسازی و سازندگی فردی و اجتماعی می‌داند. بدین ترتیب در برنامه‌های درسی و تربیتی ضروریست نکات مطرح شده در تربیت و یادگیری کار و فن آوری به دانش آموزان مورد امعان نظر قرار گیرد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: حوزه تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۳۲ و ۳۱) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ

فَقَدْ اَنْتَهَى اِلَى غَايَةٍ كُلِّ مَعْرِفَةٍ وِ عِلْمٍ. هر که خود را شناخت، به نهایت هر شناخت و دانایی رسید. (غرر الحکم: ۸۹۴۹) از جمله اهداف شناختی انسان، پرورش قوه عقل، فراگیری علوم و معارف و از جمله عواطف انسان، گرایش به حقیقت جویی، خداجویی، فضیلت جویی، کمال جویی، دفاع، زندگی اجتماعی و تملک است. انسان موجودی است که در ارتباط با خود و شناخت بهتر و کاملتر اسرار و ویژگی‌های وجودی‌اش و رشد و تعالی جسم و روحش، نیاز به بهره‌گیری از نیروی تفکر برای جستجوی حقیقت و اکتساب شناخت نسبت به خود، جهان هستی و خدا دارد. خداجویی از گرایش‌های فطری در انسان است. آن هنگام که انسان خدا را شناخت و به وحدانیت و یگانگی‌اش ایمان آورد، همه چیز را حول محور خدا و در حصار اراده و تدبیر الهی می‌داند، بدین ترتیب، تعامل و ارتباط متقابل توأم با احترام به فطرت و کرامت الهی انسان‌ها را در راستای کسب رضای الهی، مورد توجه قرار می‌دهد و زندگی اجتماعی را از جمله سنت‌های الهی، میداند. از اهداف واسطه‌ای ارتباط انسان با خود برای رسیدن به هدف نهایی قرب الهی، زندگی با دیگران توأم با همکاری، تعاون، رعایت برابری و عدالت منطبق با احکام، حدود، قوانین و سنت‌های الهی و مزین شدن به اخلاق قرآنی و فضیلت‌های رفتاری است. تعامل با انسان‌های دیگر موجب تبادل اطلاعات، افکار، ایده‌ها و بروز خلاقیت و نوآوری و ابتکار، می‌گردد که لازم است این تعامل و ارتباط متقابل میان فرد با محیط و انسان‌های دیگر متناسب با دوستی و انسانیت سازگار با ارزش‌های قرآن و شرع مقدس باشد و در جهت کسب رضای الهی و تکامل و بالندگی جسمی و روحی برقرار گردد. تعامل با انسان‌های دیگر، موجب خودسازی، گرایش به فضیلت‌های اخلاقی و سازندگی فردی و اجتماعی می‌گردد. بنابراین بهتر است برنامه‌های درسی و تربیتی، توجه به تربیت اجتماعی دانش‌آموزان را حول محور توحید در پرورش گرایش‌های اجتماعی مطلوب و خدایسندانه مورد نظر قرار دهند.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۸-۲-۸- بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: ۸-۲-۸- حوزه تربیت و یادگیری ریاضیات (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۳۳) هماهنگی وجود دارد:» امام علی(ع): عَجِبْتُ لِمَنْ يَجْهَلُ نَفْسَهُ كَيْفَ يَعْرِفُ رَبَّهُ؟! در شگفتم از کسی که خود را نمی‌شناسد، چگونه پروردگارش را می‌شناسد؟! (غرر الحکم: ۶۲۷۰) یادگیری انسان مبتنی بر قوانین ریاضی به صورتی دقیق، منظم، منطقی و معقول خواهد بود. ریاضیات قدرت درک قانونمند نظم محیط و پدیده‌های طبیعی را تقویت می‌کند. انسان با بهره‌گیری از قوه تعقل به تعامل با محیط طبیعی و کشف قوانین، نظامات و روابط میان پدیده‌های محیط پیرامونش می‌پردازد و در راستای این تعامل به کشف زیباییها، و هنرمندی دقیق، ظریف و منظم خلقت و جهان هستی نائل می‌شود. انسان در جهت تحصیل معرفت نسبت به نظام هستی، در نهایت به شناخت خالق زیبایی، عظمت و شگفتی، خداوند قادر و توانا می‌رسد. بنابراین هدف از تربیت و یادگیری ریاضیات به دانش‌آموزان باید کشف اسرار هستی و کسب علم به صانع حکیم و سپاسگزاری از صنع و تدبیرش در عرصه عظیم خلقت باشد. و این مهم باید در برنامه‌های درسی و تربیتی مورد امعان نظر قرار گیرد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۸-۲-۸- بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: ۸-۲-۹- حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۳۵ و ۳۶) هماهنگی وجود دارد:» امام علی علیه السلام: يَنْبَغِي لِمَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ اَنْ لَا يَفَارِقَهُ الْحُزْنُ وَ الْحَدَرُ. کسی که خود را شناخته است، سزد که اندوه و حذر از او جدا نشود. (غرر الحکم: ۱۰۹۳۷) اهمیت

تعامل انسان با محیط طبیعی در زمینه کسب تجربه و شناخت نسبت به پدیده‌های مادی جهان هستی، مورد نظر است. هدف انسان از تعامل با محیط پیرامونش، کسب تجربه، شناخت بهتر و بیشتر رموز خلقت و شگفتیهای آن است. اهمیت این حوزه از یادگیری، رسیدن دانش آموز به بصیرت و فهم نسبت به جهان هستی و محیط طبیعی و اکتساب بینش درباره عظمت آفریدگار آفریدگان است. شناخت دنیای مادی، مقدمه‌ای برای شناخت جهان معنوی و حقیقی است. شناخت عجایب نظام هستی، پایه و اساس باور به هدفمندی خلقت است. تعامل با محیط مادی، دایره علم و معرفت انسان را توسعه می‌دهد و زمینه رشد عقلانی و تعالی اندیشه را مساعد و تقویت می‌کند. ارتباط آزمایشی و تجربی با محیط طبیعی، گنجینه تجارب و دانش فرد را غنی می‌کند. تعامل با محیط طبیعی باید مبتنی بر انتخاب مسئولانه و در راستای آبادانی و بهبود شرایط طبیعی و محیط زندگی باشد. بهره‌برداری از پدیده‌های محیط طبیعی باید در جهت توسعه کیفی زندگی و رشد و تکامل فردی و اجتماعی و پیشرفت همه جانبه جامعه اسلامی و عزتمندی و سرافرازی آن باشد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۸-۲- بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: ۱۰-۲-۸- حوزه تربیت و یادگیری زبانهای خارجه (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۳۷ و ۳۸) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): يَنْبَغِي لِمَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ أَنْ لَا يَفَارِقَهُ الْحَذَرُ وَالنَّدَمُ؛ خَوْفًا أَنْ تَرِلَّ بِهِ الْقَدَمُ. کسی که خود را شناخته است، سزد که از بیم لغزیدن گام هایش، هوشیاری و پشیمانی را از دست ندهد. (غرر الحکم: ۱۰۹۵۲) زبان یکی از ابزارهای تعامل متقابل فرد با دیگران است. انسان در ارتباط با خود و در راستای رفع برخی علایق و حوائجش، نیازمند ارتباط با دیگران در چهارچوب تعامل، هم فکری و همکاری متقابل است. لذا مطابق با دیدگاه اسلامی در ضرورت تعامل، همکاری و مشارکت فرد با دیگران و اهمیت این تعامل در سطحی وسیع و جهانی با توجه به آفرینش یکسان انسان‌ها و اصل برابری و برادری فارغ از هرگونه تفاوت نژادی، مذهبی، جنسیتی و طبقاتی میان انسان‌ها، تنها تقوا است که میزان تفاوت میان انسان‌ها را تعیین می‌کند، بنابراین آشنایی دانش آموزان با زبانهای خارجی منجر به شناخت فرهنگ‌ها و ملیتهای مختلف است و مهمتر اینکه این شناخت، عاملی برای تقویت فرهنگ ملی و انتقال باورها و ارزشهای دین اسلام است. فراگیری زبان مادری برای تعامل در جامعه خودی است ولی فراگیری زبانهای خارجی موجب ارتباط متقابل و دوستی میان انسان‌ها، جوامع و فرهنگ‌های گوناگون در سطح جهان و تبادل دانش، تکنولوژی، دستاوردهای علمی و بشری، افکار و اعتقادات مردمی، میان ملت‌هاست. بدین ترتیب بهتر است در برنامه‌های درسی و تربیتی این حوزه از یادگیری با تأکید بر ارتباط انسان با خود، مورد توجه قرار گیرد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۸-۲- بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری: ۱۱-۲-۸- حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۳۹ و ۳۸) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): يَنْبَغِي لِمَنْ عَلِمَ شَرَفَ نَفْسِهِ أَنْ يَنْزُهَا عَنْ دَنَاءَةِ الدُّنْيَا. کسی که به شرافت نفس خود پی برده باشد، سزاوار است که آن را از پستی دنیا منزّه دارد. (غرر الحکم: ۱۰۹۳۰) اهمیت دادن به تشکیل خانواده و تحکیم آن، یکی از راههای رسیدن به حیات طیبه، ازدواج و زندگی خانوادگی و حفظ بنیان آن است. ازدواج، سنت پیامبر اکرم (ص) است. انسان با ازدواج و تشکیل خانواده، از هجوم هوا و

هوسهای نفسانی و شهوات شیطانی در امان می‌ماند، ازدواج فرصتی برای تزکیه و تهذیب نفس از گناه و انحراف اخلاقیست، عاملی برای برخورداری از زندگی پاک در این جهان و رسیدن به حیات پاک در جهان اعلی و حقیقیست. ازدواج فرصتی برای ارضای نیازهای جسمی و روحی و شکوفایی توانایی‌ها و ظرفیت‌های عقلانی و جسمانی فرد است. انسان با ازدواج و تشکیل خانواده، نقش‌های متفاوت همسری، پدری و مادری را بر عهده می‌گیرد که هر یک از این نقشها، وظایف، انتظارات و مسئولیتهای خاص خود را داراست، فرد باید در قبال جایگاهی که در خانواده بر عهده دارد، مسئولیت پذیر باشد. بنابراین لازم است در آموزشهای این حوزه، مهارت‌های ضروری برای تعامل مثبت با موضوع ازدواج و خانواده، تشکیل و اداره آن در چهارچوب خودشناسی، به دانش آموزان ارائه شود، از جمله این مهارت‌ها، ارتباط مؤثر و مناسب با خانواده، داشتن رفتار و کرداری مطابق با منش اسلامی، چگونگی کنترل نفس و بروز هیجانات و عواطف در جهت صحیح و مطلوب، آداب معاشرت و انجام وظایف خانوادگی، خودآگاهی و خودسازی در عرصه زندگی خانوادگی و بهبود و بالندگی فردی و اجتماعی، است. رسیدن به رشد و تکامل فردی و برخورداری از حیات طیبه، تحکیم بنیان خانواده و شکوفایی و توسعه اجتماعی، مبتنی بر سلامت خانواده هاست.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۱۱- تولید و اجرای برنامه‌های درسی و تربیتی ۱۲- سیاست‌های تولید مواد و رسانه‌های یادگیری (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۴۵ و ۴۳، ۴۲) هماهنگی وجود دارد:» امام علی (ع): مَعْرِفَةُ النَّفْسِ أُنْفَعُ الْمَعَارِفِ. خودشناسی، سودمندترین شناختهاست. (غرر الحکم: ۹۸۶۵) در زمینه ارتباط انسان با خود، لزوم رعایت عدالت فردی و اجتماعی مورد نظر است. خداوند عادل و عدالت گستر است. اهمیت نزول انبیاء و امامان (ع)، اجرای عدالت الهی بر روی زمین است. انسان با ویژگی‌های متفاوت جسمی و روحی آفریده شده است و دارای نیازها، خواسته‌ها و علایق گوناگون است. بنابراین برای رعایت حرمت و منزلت دین مبین اسلام و اجرای احکام و فرامین الهی در زمینه اجرای عدالت و برابری میان انسان‌ها، لزوم رعایت عدالت در تهیه، تولید و توزیع مواد و رسانه‌های یادگیری به صورت متعادل، یکسان و هماهنگ در تمامی مناطق و شرایط آموزشی و متناسب با نیازهای هر منطقه و نیازهای دانش آموزان و اولیاء مدرسه، باید مورد توجه و اجرا قرار گیرد. اجرای عدالت در سطح مدرسه و محیطهای آموزشی و دیگر محیطهای اجتماعی موجب رشد و تکامل فردی و بهبود و توسعه زندگی اجتماعی می‌گردد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۱۳- ساختار و زمان آموزش: ۱- ۱۳- ساختار تعلیم و تربیت (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۴۶) هماهنگی وجود دارد:» امام علی (ع): أَفْضَلُ الْعَقْلِ مَعْرِفَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ، فَمَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ عَقْلًا، وَ مَنْ جَهِلَهَا ضَلَّ. برترین خردورزی، خودشناسی انسان است. پس، هر که خود را شناخت خردمند شد و هر که خود را نشناخت گمراه گشت. (غرر الحکم: ۳۲۲۰) ساختار تعلیم و تربیت لازم است متناسب با ویژگی‌های خلقی و منحصر به فرد همه دانش آموزان در تمام دوره‌ها و مقاطع تحصیلی، نیازهای جامعه در تمامی بخشها در زمینه نیروی انسانی متخصص و تربیت دیده، نیاز رشته‌های مختلف تحصیلی در هماهنگی با علایق دانش آموزان و بازار کار، ارائه مشاوره و راهنمایی تحصیلی، فردی، خانوادگی و شغلی به دانش آموزان

نسبت به شناخت توانایی‌ها، استعدادها، ظرفیت‌ها، قایت‌ها، علایق، احساسات، عواطف، تمایلات و گرایش‌های مختلف جسمی و روحی شان و تحقق خودشناسی، خودباوری، خودتصمیم‌گیری، خودشکوفایی و خودرهبری در دانش‌آموزان، ساماندهی و برنامه‌ریزی گردد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۱۳-ساختار و زمان آموزش: ۱-۱۳-زمان تعلیم و تربیت (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۴۷) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): نَالَ الْفَوْزَ الْأَكْبَرَ مَنْ ظَفَرَ بِمَعْرِفَةِ النَّفْسِ. کسی که موفق به خودشناسی شود، به بزرگترین پیروزی دست یافته است. (غرر الحکم: ۹۹۶۵) زمان تعلیم و تربیت لازم است متناسب با ویژگی‌های منحصر به فرد دانش‌آموزان در راستای تعامل شناختی نسبت به خود و رسیدن به خودشناسی، در برنامه‌ای رسمی و غیر رسمی به صورت فرادرسى، فرامدرسه‌ای و فوق برنامه، تنظیم گردد. زمان غیر رسمی آموزش و تربیت، زمینه ساز غنی‌ترین و مؤثرترین اوقات برای تعامل با محیط واقعی زندگی و نیل به حقیقت وجودی خویش با بهره‌گیری از قوای متمایز عقل و اراده به عنوان شگفتیهای خلقت انسان، است.

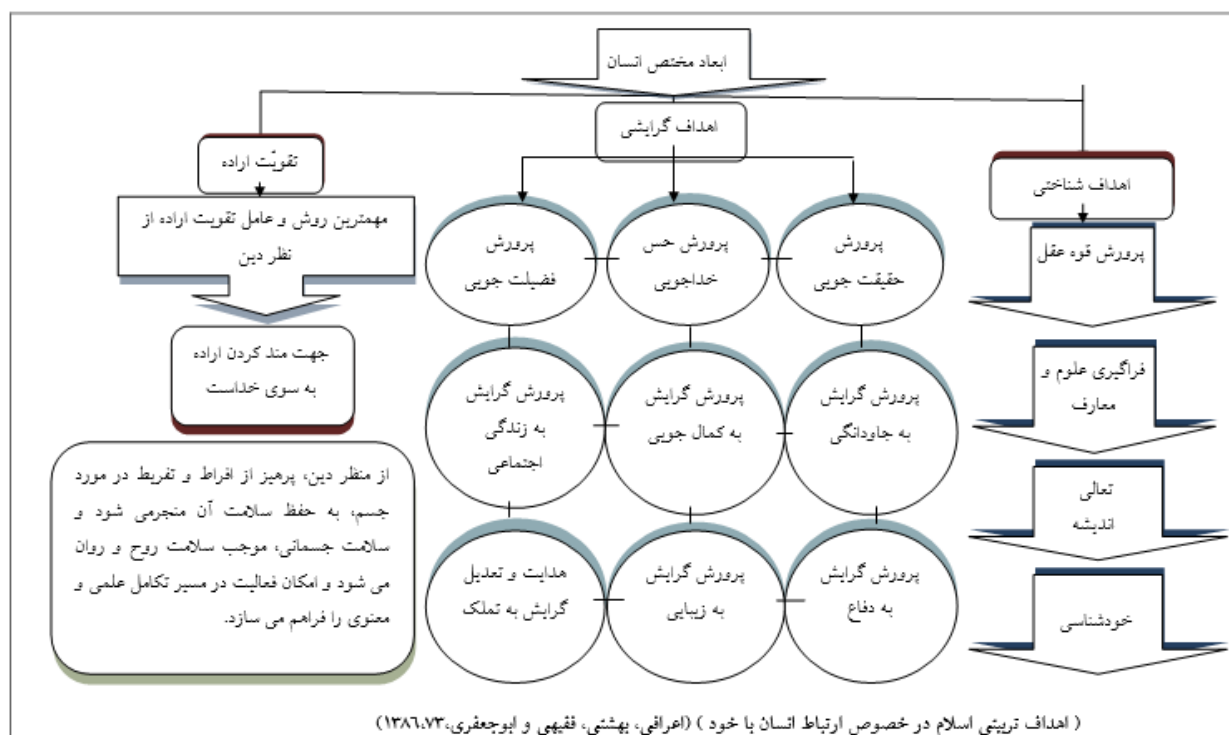
« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۱۴-سیاستها و الزامات اجرایی (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱، ۴۶) هماهنگی وجود دارد: امام علی (ع): كَفَى بِالْمَرْءِ مَعْرِفَةً أَنْ يَعْرِفَ نَفْسَهُ. انسان را همین شناخت بس که خود را بشناسد. (غرر الحکم: ۷۰۳۶) اجرای برنامه‌های درسی و تربیتی بهتر است متناسب با ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان، متناسب با نیازهای مرحله اجرا و شرایط و امکانات عملی برای اجرای مطلوب برنامه‌ها، متناسب با نیازهای جامعه، نیازهای مدارس در شرایط منطقه‌ای، محلی و خاص جغرافیایی، به صورت مشارکت و تعاملی عادلانه، برابر و هماهنگ در راستای شکوفایی توانایی‌های وجودی، تحقق خودشناسی و خودرهبری در دانش‌آموزان، عملی گردد.

« به نظر محقق میان خودشناسی توحیدی کودک، نوجوان و جوان با ۱۵-ارزشیابی (برنامه درسی ملی ۱۳۹۱، ۴۹) هماهنگی وجود دارد: از رسول خدا (ص) روایت شده است: داناترین شما نسبت به خدا کسی است که به نفس خود داناتر باشد. (جواهر السینه، ص ۹۴)

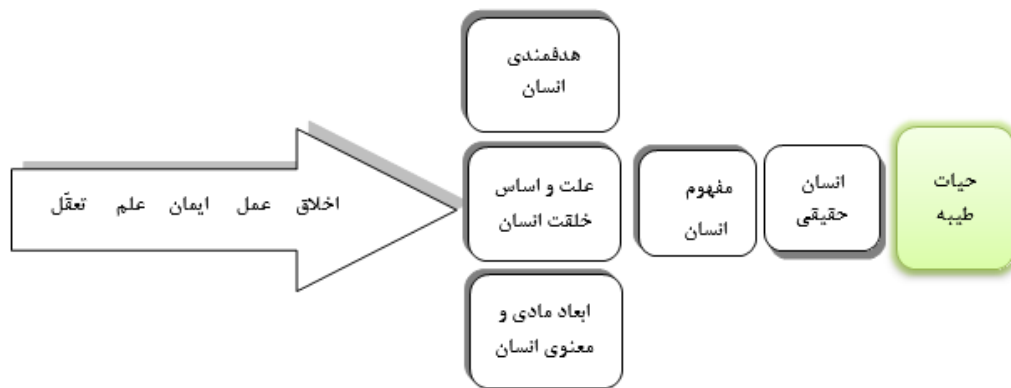
برنامه درسی ملی در راستای سنجش مرحله‌ای و نهایی میزان تحقق اهداف تعلیم و تربیت و حصول رسالت خودشناسی، خود رهبری و حیات طیبه در دانش‌آموزان، می‌باشد. بهتر است با تدارک نردبان صعود برای دانش‌آموزان از مرحله خردورزی، علم ورزی، ایمان و عمل اخلاقی، درباره علل و منظور از آفرینش کالبد مادی و معنوی انسان، این مهم بیش از پیش میسر شود. بدین ترتیب که دانش‌آموزان با پرورش خرد علمی به ایمان قلبی و عملی نسبت به خود برسند و با عمل و رفتار بر اساس اخلاق و هنجارهای الهی به حیات طیبه و تقرب به خدا نائل شوند.

شکل ۱. خودشناسی مقدمه خداشناسی مقدمه خودسازی

شکل ۲. اهداف تربیتی اسلام در خصوص ارتباط انسان با خود

شکل ۳. مدل مفهومی تربیتی خودشناسی توحیدی در برنامه درسی ملی

مفهوم حقیقی انسان و انسانیت تنها با بهره گیری از کالبد بی ربای اسلام انسان ساز پیامبر اکرم (ص) که سرچشمه‌ای از کتاب مطلق آموزشی و تربیتی، قرآن عظیم است، محقق می‌گردد. این واقعیت که انسان با خودشناسی عقلانی و علمی به خداشناسی می‌رسد و بر اساس ایمان قلبی و عملی به اخلاق الهی و انسانیت حقیقی، نائل می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران دارای همپوشانی بالایی با مؤلفه‌های خودشناسی توحیدی است. بررسی اسناد و منابع آموزشی مرتبط با برنامه درسی ملی بیانگر آن است که اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی، به‌ویژه اصول دین‌محوری، تقویت هویت ملی، اعتبار نقش یادگیرنده و مرجعیت معلم، ارتباط مستقیمی با خودشناسی توحیدی دارند (5).

بر اساس تحلیل محتوای اسناد، مشخص شد که برنامه درسی ملی، با تأکید بر مبانی انسان‌شناختی اسلامی، بر تربیت دانش‌آموزانی متعهد به ارزش‌های دینی و اخلاقی تأکید دارد. به طور خاص، مؤلفه‌های مرتبط با ارتباط دانش‌آموز با خود، خدا، خلق و خلقت در اسناد برنامه درسی ملی مشهود است. این در حالی است که خودشناسی توحیدی، به عنوان مقدمه‌ای بر خداشناسی و خودسازی، در این اسناد به‌ویژه در قالب پرورش ایمان، تعقل، علم، عمل و اخلاق مورد تأکید قرار گرفته است (8).

همچنین، یافته‌ها نشان داد که سند برنامه درسی ملی به نقش خانواده و محیط آموزشی در تربیت دانش‌آموزان توجه دارد و بر تقویت نقش معلمان در هدایت معنوی و فکری دانش‌آموزان تأکید می‌کند. در این راستا، پژوهش‌های پیشین نیز به اهمیت نقش مدرسه و معلم در رشد هویت دینی و اخلاقی دانش‌آموزان اشاره کرده‌اند (6).

مطالعات تطبیقی نشان می‌دهند که بسیاری از نظام‌های آموزشی در جهان، به‌ویژه در کشورهای اسلامی، به نقش خودشناسی در برنامه‌های درسی توجه کرده‌اند. برای مثال، در کشورهایی مانند عربستان سعودی و مالزی، تأکید بر مبانی انسان‌شناختی اسلامی در برنامه‌های درسی موجب تقویت هویت دینی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان نسبت به جایگاه خود در جهان هستی شده است (5).

در نظام آموزشی ایران نیز، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که برنامه درسی ملی توانسته است تا حدی اهداف خودشناسی توحیدی را در محتوای درسی منعکس کند. برای مثال، مطالعه‌ای که محتوای کتاب روان‌شناسی پایه یازدهم را بر اساس عناصر برنامه درسی ملی بررسی کرده بود، نشان داد که این کتاب به مؤلفه‌های تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق پرداخته است، اما به بعد اخلاقی کمتر توجه شده است (9). این موضوع نشان‌دهنده لزوم تقویت جنبه‌های خودشناسی توحیدی در محتوای درسی است.

از سوی دیگر، مطالعه‌ای که به تحلیل محتوای کتاب‌های مطالعات اجتماعی سوم دبستان پرداخته بود، نشان داد که محتوای کتاب جدید در مقایسه با نسخه قدیمی، توجه بیشتری به ارتباط فرد با خود داشته است که این امر گامی در جهت ارتقای خودشناسی در برنامه درسی محسوب می‌شود (13).

بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که خودشناسی توحیدی به عنوان یکی از اصول اساسی در نظام تعلیم و تربیت اسلامی، در برنامه درسی بسیاری از کشورهای اسلامی مورد توجه قرار گرفته است. برای مثال، در مطالعه‌ای که به بررسی جایگاه تفکر انتقادی در تعلیم و تربیت اسلامی پرداخته بود، مشخص شد که تفکر انتقادی یکی از عناصر کلیدی در دستیابی به خودشناسی و در نهایت، خداشناسی است (14). این یافته‌ها تأییدکننده این نکته است که برنامه درسی ملی باید بر توسعه مهارت‌های تفکر و تعقل در دانش‌آموزان تأکید کند تا آنان بتوانند به درک عمیق‌تری از خودشناسی توحیدی برسند.

علاوه بر این، بررسی سند برنامه درسی ملی از منظر آموزش چندفرهنگی نشان داده است که این سند به تفاوت‌های فردی و فرهنگی در ارزشیابی دانش‌آموزان توجه دارد (15). این امر می‌تواند در جهت پرورش خودشناسی توحیدی مفید باشد، زیرا خودشناسی نه تنها به شناخت فرد از خود، بلکه به درک جایگاه او در جامعه و تعاملات اجتماعی نیز مرتبط است.

همچنین، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که برنامه درسی ملی با اصول خودشناسی توحیدی سازگار است، اما نیازمند تقویت بیشتر در برخی حوزه‌ها مانند پرورش بعد اخلاقی و ایجاد هماهنگی بیشتر بین اهداف آموزشی و روش‌های تدریس است. این یافته با نتایج مطالعه‌ای که به بررسی برنامه درسی ملی و تغییرات لازم در محتوای آموزشی پرداخته بود، همسو است (4).

این پژوهش با چند محدودیت مواجه بود. اول، تمرکز پژوهش صرفاً بر تحلیل محتوای اسناد برنامه درسی ملی بوده است و ارزیابی تأثیر عملی این برنامه در مدارس و بر دانش‌آموزان مورد بررسی قرار نگرفته است. دوم، به دلیل محدودیت منابع، مطالعات تطبیقی با سایر کشورهای اسلامی به طور گسترده انجام نشده و صرفاً به تحلیل محتوای اسناد داخلی پرداخته شده است. سوم، این مطالعه بیشتر بر اسناد رسمی متمرکز بوده و نظرات معلمان و دانش‌آموزان در خصوص خودشناسی توحیدی در برنامه درسی ملی بررسی نشده است.

پژوهش‌های آینده می‌توانند به ارزیابی تجربی تأثیر برنامه درسی ملی بر میزان خودشناسی توحیدی دانش‌آموزان بپردازند. همچنین، انجام مطالعات تطبیقی بین نظام آموزشی ایران و سایر کشورهای اسلامی می‌تواند به درک بهتر نقاط قوت و ضعف برنامه

درسی ملی کمک کند. علاوه بر این، بررسی دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان درباره میزان کارآمدی برنامه درسی در پرورش خودشناسی توحیدی می‌تواند به اصلاح و بهبود این برنامه کمک کند.

برای تقویت خودشناسی توحیدی در برنامه درسی ملی، لازم است که اصول مرتبط با این مفهوم در محتوای آموزشی به‌طور شفاف‌تر و عملی‌تر گنجانده شود. همچنین، لازم است که معلمان در حوزه آموزش خودشناسی توحیدی، آموزش‌های تخصصی ببینند تا بتوانند مفاهیم این حوزه را به دانش‌آموزان منتقل کنند. از سوی دیگر، لازم است که برنامه‌های درسی از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردار باشند تا بتوانند نیازهای متفاوت دانش‌آموزان را در مسیر خودشناسی تأمین کنند. در نهایت، تقویت نقش خانواده در فرآیند خودشناسی دانش‌آموزان می‌تواند موجب ارتقای کیفیت تربیتی برنامه درسی ملی گردد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاق

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Saeidi M, Shamsiri B, Mazidi M. Examining ethnic identity in the national curriculum document of Iran (with an emphasis on the views of teachers and specialists). Cultural University, Quarterly Journal of Educational Research. 2023;8(32).
2. Mehrgan S, Farhadi Rad H. Evaluation of the process of developing the national curriculum transformation document of the Islamic Republic of Iran. Interdisciplinary Studies in Education. 2023;1:7-30.
3. Irman I, Wasliman I, Warta W, Naufal SMR. Management of the Implementation of the National Curriculum Based on Islamic Boarding School Education to Improve the Quality of Madrasah Aliyah (Descriptive Analytical Study at MA Al-Masthuriyah, MA Sunanul Huda, MA Al-Amin, Sukabumi Regency). JHSS (Journal of Humanities and Social Studies). 2023;7(1):022-9. doi: 10.33751/jhss.v7i1.7234.
4. Mousapour N, Sadr A, Rost M, editors. National curriculum and changes in curricula. Proceedings of the National Conference on Changes in Educational Curricula, 13th session; 2013.

5. Abedi Movahed M, Fazlollahi Qomshi F, Sharafi Rad SG. Primary education and values in a qualitative-comparative approach with the national curriculum document of the Islamic Republic of Iran. *Knowledge*. 2023;31(4):295.
6. Ahmadi A. Examination of key levels and stages in the national curriculum of the Islamic Republic from the perspective of psychological findings. *Quarterly Journal of Curriculum Studies in Iran*. 2010;5(18):120-46.
7. Rahmanpour M, Nasr Isfahani AR, Seyyed A, Yaqoubi S, editors. Analytical examination of the theoretical basis of the national curriculum of the Islamic Republic of Iran in line with the realization of resistant economy themes. *Curriculum in Iran: The Gap Between Theory and Practice; 2015 Abstracts of the 13th Conference of the Curriculum Studies Association in Iran*.
8. Vaisi G, Fathi Vajargha K. A new look at the curriculum based on Islamic anthropology. *Strategies of Education Journal*. 2008;1(2).
9. Yadollahi Far MJ, Sahabat Anvar S, Heydari N. Content analysis of the 11th-grade psychology textbook based on the five elements of the national curriculum (Reasoning, Faith, Science, Action, Ethics). *Scientific Research Journal on Issues of Islamic Education*. 2023;30(57).
10. Akhsh S, Hosseini F. Conceptualization of salvation in the verses of the Quran and its implications for a good life in the national curriculum document. *Scientific Journal of Islamic Human Sciences*. 2018;4(13):79-88.
11. Bahadori N, Ahmadi M, Asadpourian M, editors. Standards of the national curriculum of Iran in mathematics textbooks. *Proceedings of the 17th Mathematics Education Conference; 2019 Tabriz, August 26-28, 2019*.
12. Aghazadeh M, Saneh A. Physical education in the national curriculum. *Growth of Physical Education Education*. 2013;3:14-9.
13. Mahdizadeh I, Hamed Nasab S, editors. Content analysis of the new and old editions of the third-grade social studies textbooks based on the values of the national curriculum document. *Proceedings of the National Conference on Changes in Educational Curricula, 12th session; 2013*.
14. Khoramian H, Nateqi F, Sifi M. The role of critical thinking in Islamic education based on the national curriculum document. *Research in Islamic Education Issues*. 2016;25(34):133-51.
15. Sadeghi A. Examining the national curriculum document of the Islamic Republic of Iran based on a multicultural education approach. *Quarterly Journal of Curriculum Studies in Iran*. 2010;5(18):190-215.